

Антропософски вести

Брой 74
ВЕЛИКДЕН
АПРИЛ 2022 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Кой срещу кого воюва
2. Човечеството трябва да се научи да задава въпроси на Христос
5. Изборът днес: втората смърт или вечния живот
7. С грижа за децата. Не само заплаха, но и възможност
8. Рожденият хороскоп – сидерален или тропикален?
10. Коя е Мария Магдалина
11. Сърцето като духовен възприемателен орган и етеризацията на кръвта
16. Канон и изкуство
18. Антропософия, Русия и християнската живопис. Госпожица Сабашников
20. Българското участие в социалната конференция 7 - 9 октомври 2021 г. Дорнах
22. Полет над земята
24. Нови книги
25. От света – никога повече война. За Европа отвъд правомощията
28. Покана за редовно годишно общо събрание на Антропософското общество 2022 г. Антропософски групи в България

„Орфей” - Маргарита Волошина,
Лъвска глава, допълнена от Д. Темпълтън

„Христос иска да се разкрие днес, това е неговата същност. Светлината блести в тъмнината и се появяват цветовете, неговото откровение, неговият език. И ако човек говори на този език, ако използва цветовете с усещането за реалност, с усещането, че Той е тук, тогава това вече е християнска живопис, тогава не се изисква никакво допълнително съдържание”

Рудолф Щайнер

КОЙ СРЕЩУ КОГО ВОЮВА

Скъпи приятели,

Всички ние водим своите малки и големи битки, стремим се да направим живота си по-добър, а света - по-справедлив. Ежедневно правим и своите избори - вземаме решения, изказваме мнения, изразяваме отношения. Понякога изборите са лесни и спонтанни, но понякога - трудни, дори невъзможни. В такива моменти човек има нужда от напътствие и подкрепа от Духа, има нужда истината да достигне до душата му, да внесе яснота, произтичаща от духовната мъдрост и любов. Връзката на човешката душа със силите на Христос придобива нов смисъл, когато, в светлината на идващото хилядолетие ще бъдем озарени от Неговото етерно присъствие. Човешките души, стремящи се към духовно познание ще могат да отправят към Него своите въпроси и да получават отговори, а науката за Духа - антропософията е тук, в своето земно измерение, за да подготви човечеството за този велик момент. Но пътят към тази среща изисква смело и решително противопоставяне на злото, което използва всички възможни средства, за да отклони душите от духовните им стремежи. Човечеството е принудено да преодолява различни изпитания и предизвикателства - болести, глад, лишения, война ... Кой срещу кого воюва и как възниква тази война? Тя се заражда в нечия душа, където живее малкото непобедено зло - непростена обида, неудовлетворен егоистичен стремеж, неполучена любов и цели да завземе цялото пространство на душата, да я превърне в свой дом, да направи невъзможна връзката и с животворящите сили на Духа. Човечеството е преживяло много войни - от античните, описани от Омир до съвременните, белязани от най-новите технологични достижения на човешката мисъл. Но, за съжаление, всички те оставят горчивата равнометка за хо-

рата - злото е толкова силно, колкото души са пожертвали себе си, за да го последват, да бъдат част от хаоса и объркването, което внася. А верният път е един - пътят към истината и ние го извървяваме с помощта на Христос. Днес, очаквайки Възкресението, приветстваме в душите си настъпващата пролет с магията на новия, зараждащ се живот. Но тези радостни трепети могат да бъдат изживени само в спокойствието и свободата на мирния живот, без страх от разрушения и смърт. Защото войната започва първо в човешката душа, породена от силите на егоизма и егоцентричните амбиции, а по-късно чрез волята се пренася в света, където сее опустошения и разруха. А какъв е отговорът на Духовния свят? Отговорът идва чрез Христос. Когато след Възкресението се явява на учениците, думите Му са „Мир вам! Както Отец изпрати Мене, така и Аз изпращам вас.“ (Йоан, 20, 21) Днес ние трябва да станем посланици на мира - онзи мир, който се възцарява първо в душата, онзи мир, който носи любовта, а тя от своя страна прощава всичко и лекува всички рани, онзи мир, който получаваме от Христос и който ни прави едно цяло с Него.

Нека Възкресението ни вдъхнови да бъдем обективни в преценките си, всеотдайни в чувствата си и смели във волята да изразяваме Истината и Доброто! Нека духовното познание ни обедини в словото на Мъдростта! И нека животворящата Христова Любов ни даде силата да се стремим да внасяме мира във всички сфери на живота си! Честит празник на спасението и възродената духовност! Честито Възкресение!

Христина Ангелова

ЧОВЕЧЕСТВОТО ТРЯБВА ДА СЕ НАУЧИ ДА ЗАДАВА ВЪПРОСИ НА ХРИСТОС

Според най-древните езотерични традиции числовите съотношения се отнасят към тайните на определени знаци на Зодиака. В последната лекция от лекционния цикъл „Изтокът в светлината на Запада. Децата на Луцифер и братята Христови“, Рудолф Щайнер казва: „Аз насочвах вниманието ви към това, че навлизайки в астралната област, ние имаме работа със света на превръщането и към това, което действа тук от една гледна точка като добро, от друга гледната точка може да действа като зло. Тези разлики между доброто и злото са значими в това, което става по линията на числото седем. Но Боговете, символично представени в дванадесетте точки на пространството, в дванадесетте постоянни точки, са издигнати над доброто и злото.“

Как, тогава, възниква злото? Според думите на Рудолф Щайнер в посочената лекция, то възниква в резултат на това, че когато пребиваващият в Девакана висш праобраз

на дванадесетократността встъпва в подчинената на времето астрална област на Космоса, той веднага се разделя на две сфери: добро и зло, светлина и тъмнина. Към първата принадлежат знаците на зодиака от Телец до Дева; към втората - от Скорпион до Риби. Според един особено дълбок езотеричен закон, двата гранични знака, Овен и Везни, които се намират на вододела между двете сфери, все пак принадлежат също към царството на Светлината. „И тъй като онова, - казва по-нататък Рудолф Щайнер - което има известно постоянство в Девакана и не зависи от времето, когато то влезе във времето, веднага се разделя на добро и зло и от дванадесетте постоянни точки, стоящи на страната на доброто, остават пет, намиращи се изцяло в сферата на доброто. С другите две крайни точки, Овен и Везни, те стават общо седем. Затова ние говорим за седем, които остават от дванадесет. От тук идва представата, че седемте

знака на Зодиака принадлежат на светлия свят, на висшия свят, а петте нисши, започвайки от Скорпион, принадлежат към света на здрача.“ От тези думи ние можем да получим разбиране за значението на петте хляба, съответстващи на петте светли съзвездия и на двете риби, разположени на вододела между светлата и тъмната сфера, които в природата живеят на границата на двата елемента: въздух и вода. Броят на хляба и рибите, съответстващ на седем, придобива, обаче, още едно значение при неговото съпоставяне с крайния резултат на сцената с нахранването и получаването на дванадесет коша пълни с останалите парчета (хляб и риби). Мировите тайни, подобни на тази, която е скрита в евангелската сцена, са наистина неизчерпаеми. Затова те трябва да се разглеждат отново и отново от много различни страни, за да се получи възможно най-пълна картина.

И така, в тази сцена ние имаме работа с определен преходен процес, чиято начална точка е числото седем (пет плюс две), а крайната точка - числото дванадесет. Какво представлява началното число на този преход? В мировата еволюция числото седем е основата на астралния поток на времето. Затова Рудолф Щайнер казва, че всичко, което ни въвежда във времето, ни отвежда до числото седем. От една страна, закономерността на седем е закономерност на нашия вътрешен свят, на нашия душевен живот, на астралното тяло. А от друга страна тя действа навсякъде във всичко, което преминава чрез кръвта от родители към деца, от предци към потомци. Защото това, което живее във времето, винаги следва едно след друго. В това се разкрива и луциферическият характер на седмкратната закономерност, която се проявява на астралния план. „Ние познаваме това, което се развива във времето, когато се издигаме от по-късното към по-ранното, както от детето към бащата. Влизайки в света на времето, подчинено на числото седем, ние говорим за децата и техния произход, за децата на духовните същества, за децата на Луцифер.“ Срещу този луциферически аспект на седмкратната закономерност противостои закономерността на дванадесетократността, свързана с обратния преход от времето към пространството. „Когато ние въвеждаме времето в пространството, ние говорим за онези същества, които стоят едно до друго, за които има значение това, че стоят едно до друго и душевните импулси се изливат от едното към другото в пространството. Там, където числото седем се превръща в дванадесет, благодарение на изливането на времето в пространството понятието „деца“ престава да има предишното си значение, там се появява понятието „братство“, защото живеещите един до друг са „братя“.

Така тази евангелска сцена ни показва отначало, че апостолите носят в астралните си тела дълбоката мъдрост на седемте светли знаци на Зодиака в резултат на миналите си животи. На въпроса на Христос те отговарят, че имат само пет хляба и две риби. Но с течение на времето поради приближаването на епохата на палестинските събития, тази прадревна мъдрост е започнала да придобива все по-луциферически характер за човечеството. Така че пред него все повече стои реалната опасност да попадне изцяло под влиянието на Луцифер и да остане в неговото царство

в състояние на вечно детство, като се лишава напълно от възможността някога да постигне истинска свобода, истинска моралност и истинска способност за любов. Да останат завинаги „деца на Луцифер“ – такава е била първата опасност, която е заплашвала хората. Христос е трябвало да противопостави основаното на свободата „братство“ на този принцип на „Луциферическата синовност“. А това е станало възможно благодарение на това, че Христос е направил Себе си Брат на хората, по-голям Брат на апостолите. „Няма нужда те да отиват, вие им дайте нещо за ядене“ - това им казва Той като на Свои братя, като на Свои сътрудници в трудностите. Той извършва делата Си не върху основаната на кръвта синовност, а от братска духовна любов. В този смисъл, описаният в Евангелията, „преход“ при нахранването на пет хиляди души от принципа на седем към принципа на дванадесет, не е нищо друго освен - използвайки думите на Рудолф Щайнер - „преход от синовете или децата на Луциферическото царство и неговите същества, към братята Христоси.“ Тези думи съдържат и указания за възможността да се преодолеят луциферичните сили в човешкото астрално тяло, напълно с помощта на Христовите сили.

Що се отнася до ариманичните сили, то за тях се говори по много специален начин в Евангелието на Марко. В него на думите на Христос: „Вие им дайте да ядат“, учениците отговарят: „Да отидем ли да купим хляб за 200 динария и да им дадем да ядат?“. Точно в това указание за „200 динария“, което апостолите все още имат, се съдържа една важна тайна. Известно е, че в тайното учение на древните евреи числото 200 съответства на буквата „Реш“ от еврейската азбука и е обозначението на низшите сили на астралното тяло на човека, тоест на тъмните знаци на Зодиака. Доколкото в този отговор става дума за 200 динария, тоест за принципа на парите, то ясно е, че се говори за силите на астралното тяло, обхванати от Ариман, които в съвременното човечество вече принадлежат на апокалиптичния звяр и се подготвят да служат на идващия антихрист. Именно с това проникване на „принципа на парите“ през петата културна епоха в чисто свръхсетивния процес на духовното насищане на човечеството се обяснява и това, че непосредствено след тази сцена Христос внезапно напуска учениците Си, принуждавайки ги да се впуснат сами в опасното нощно плуване. Сега учениците остават сами и в тази самота те трябва да се борят срещу противодействащите луциферически сили (вятъра) и ариманическите сили (вълните). Отначало Христос не им помага, но Той остава духовно свързан с тях и, както е казано в Евангелието на Марко, преди да дойде да им помогне, ги вижда: „Вечерта лодката се мяташе в средата на морето, а Той беше сам на Земята. И ги видя бедстващи в плуването, защото вятърът духаше срещу тях.“

Продължението на тази сцена в Евангелието на Матей е представено със следните думи: „В четвъртата стража на нощта Исус отиде при тях, ходейки по морето. И учениците, като Го видяха да върви по морето, се уплашиха и казаха: Това е призрак, и извикаха от страх.“

Разбира се, страхът и ужасът на учениците в случая са предизвикани не само от „призрака“. Тук има своето място и нещо друго. Само по себе си дългото нощно плаване по

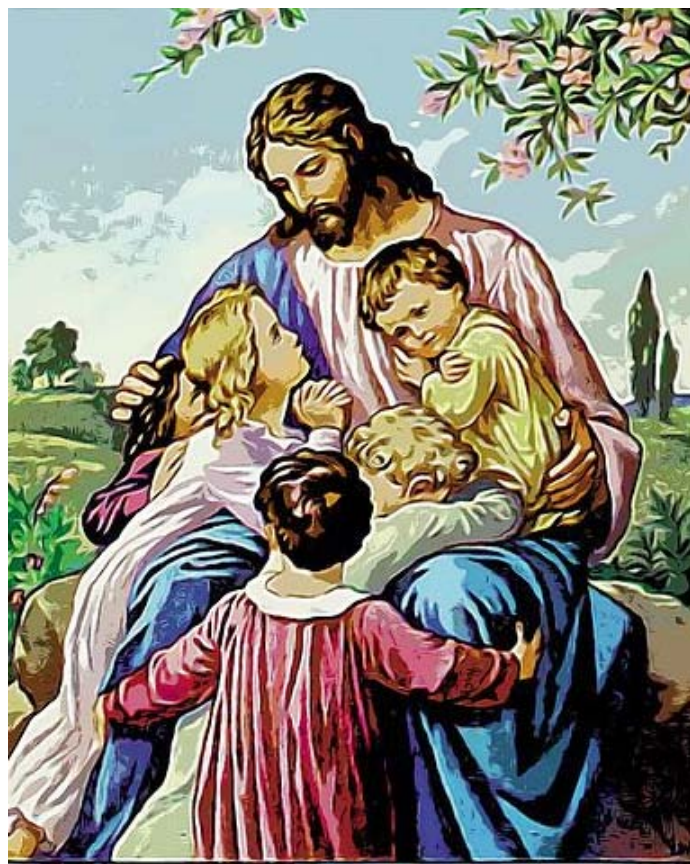

бурното „астрално море“ е предизвикало в апостолите значителен шок и ужас. По тази причина астралното им зрение временно е помрачено и те не разпознават Христос Исус, идващ при тях на помощ. Освен това те не само не Го разпознават, но Го объркват със съвсем различно същество и затова ужасът им нараства неизмеримо, така че те дори крещат от страх. Но Исус им казва: „Аз съм, не се страхувайте.“ Чрез Своето слово Христос извежда апостолите от състояние на духовно помрачение, причинено от страх и връща правилното им духовно зрение. Така им помага да преодолеят страха и илюзиите. По един удивителен начин евангелистът Марко показва тази слабост на духовното съзнание на апостолите, като я свързва със сцената на „нахранването“ на петте хиляди души. Не е трудно да се разбере, че това състояние на апостолите е далечно ехо от първото изкушение на Христос в пустинята, когато изкушителят Му предлага да превърне камъните в хляб.

Нека сега да си припомним още веднъж, че и двете сцени по един пророчески начин отразяват именно вътрешния характер на новото време и преди всичко онази особена епоха, която започна в началото на нашия 20-ти век. От тази гледна точка описаните събития могат да придобият за нас изключително важно значение и да послужат за ключ към разбирането на нашата непосредствена съвременност. Нека да се върнем отново към първата сцена, „нахранването с хляб и риба“ и да я разгледаме още веднъж в тази връзка. В нея е показано, че именно в нашето време, когато Христос постепенно ще започне да става видим за все по-голям брой хора като „етерен образ на астралния план“, ще може да се осъществи окончателният преход от „децата на Луцифер“ към „братята Христови“. Защото през 20-ти век Христос ще се яви на хората не само като велик Учител и Пастир на душите, но и като „любящ Приятел“, като Брат, който търси своите братя сред човечеството.

Рудолф Щайнер говори за това в берлинската лекция от 6 февруари 1917 г. с поразяващо сърдечни и проникновени думи: „И само ако търсим това, сега е напълно възможно да бъдем близо до Христос, да го намерим по начин, съвършено различен от начина, по който са го намирили по-рано. В нова форма, в особено близка за човешката душа форма Той ще пребивава в посоченото време от 20 век. Защото заедно с идващия Христос ще дойде времето, когато хората ще се научат да Го питат не само за своите души, но и за онава, което те създават с помощта на безсмъртната си част тук на Земята. Христос е не само Господар на човека, но Той е и негов Брат, Който иска да бъде питан за всички подробности от живота, особено в бъдеще. И все пак трябва да мине време, а то е близко, когато безсмъртната част на човешката душа ще попита Христос за това, което тя иска да извърши: трябва ли да го направи или не? Тогава човешката душа ще вижда Христос до себе си в определени случаи от живота, като любящ Приятел, и ще получава от Христовото Същество не само утеха и сила, но и насока за това, което трябва да се направи. Царството на Христос Исус не е от този свят, но то трябва да действа в този свят и душите на хората трябва да станат инструменти на това царство, което не е от този свят. ... Но човечеството трябва да се научи

да пита Христос. Как може това да се получи? Това може да стане само като се научим на Неговия език. Онзи, който прониква в по-дълбокия смисъл на това, което иска нашата Духовна наука, вижда в нея не само теоретичното знание. Той търси един съвършено особен език и начин да изразява духовните неща. Ако ние наистина се научим вътрешно да говорим правилно на този език на духовния живот, тогава, скъпи мои приятели, Христос ще застане до нас и ще ни дава отговори. И този, който се старее да се научи да мисли така, както се стреми Духовната наука, към него от смътно-тъмните дълбини на мировите тайни ще се приближи образът на Христос и ще бъде за него мощна Сила, в която той ще може да живее братски, воден от Онзи, който стои до него, за да бъде той силен по душа и сърце и да може да израства за задачите на бъдещото човешко развитие.“

Именно това ново етерно появяване на Христос, започващо в нашето време, особено се стремят да възпрепятстват луциферическите и ариманическите същества по всякакъв начин. Но в съвременната епоха, когато всичко се решава на основата на свободната воля и свободното решение на отделния човек, противодействащите сили са принудени да действат в света преди всичко чрез самите хора, стремяйки се с помощта на най-сложни средства да съблазнат колкото е възможно повече човешки души и да не допуснат по този начин новото преживяване на Христос. Освен това, основното оръжие в борбата срещу Новото Пришествие са различните видове източни и западни тайни общества, които, макар и по различни пътища и с различни средства, се стремят все пак да постигнат една и съща цел: да не допуснат човечеството до новото преживяване на Христос.

Източните братства всячески се стремят да възпрепятстват прехода на човечеството от древния принцип на се-

дем към новия християнски принцип на дванадесет. Те се стремят да не допуснат човечеството да преживее новото братско отношение към Христос, а да превърнат всички хора в „деца на Луцифер“. Благодарение на тяхното влияние западното човечество трябва постепенно да изгуби напълно свободния и независим индивидуален аз, завоюван от него в хода на християнското развитие и да потъне завинаги в детското състояние, изпълнено само със смътни мечти за Духовния свят. Те се стремят човечеството да получи като дар не новото ясновидство, способно съзнателно да възприеме Етерния Христос, а древното атактично ясновидство, което все още преобладава на Изток и се основава на слабо развития индивидуален аз. В този случай целият Запад трябва напълно да попадне духовно под влиянието на Истока и изцяло да се откаже от собствената си християнска мисия. Такива са целите, преследвани от тези общества по отношение на Запада. На Изток, за да постигнат целите си, тези тайни общества използват, според Рудолф Щайнер, преди всичко отхвърлените етерни тела на починалите предци, тоест развиват окултните сили и влияния по линията на кръвните връзки между хората: от бащи на синове и т.н. Всичко това се прави така, за да може с помощта на особени магически процедури да бъдат предоставени на луциферическите демони, които след това се появяват пред хората във вида на техни починали роднини или прадеди и могат най-добре да ги съблазнат към целите, описани по-горе.

На Запад срещу новото идване на Христос се борят западните тайни общества, инспирирани повече от ариманически сили. В своята окултна практика, както съобщава Рудолф Щайнер, те не отхвърлят новото идване на Христос, както правят на Изток, а се стремят да го фалшифицират окултно, като издигат на мястото на Христос друго, чисто

ариманическо, свръхсетивно същество, което ги инспирира и на което те служат. Днес цялото човечество стои пред голямата опасност да не разпознае Етерния Христос в Неговото ново явление и да признае вместо Него онази ариманическа индивидуалност, чието настъпване се подготвя вече във всичко от описаните окултни „братства“ на Запада.

„Хора от петата следатлантска културна епоха, не приемайте ариманическия призрак вместо Христос!“ - това иска да ни каже евангелската сцена. Какво можем да направим, за да противодействаме на тази голяма заблуда на цялото човечество от „ариманическия призрак“? Отговорът на този въпрос вече се съдържа в цитираните по-горе думи на Рудолф Щайнер от берлинската лекция от 1917 г. за необходимостта да възприемем в себе си съвременната Духовна наука, да я възприемем не като теория, а като духовен език, на който можем в съвременната епоха да се обърнем непосредствено към самия Етерен Христос и да Му поставим най-необходимите за нашето време въпроси.

„Да се постарам да усвоим в себе си Духовната наука – казва по-нататък Рудолф Щайнер в тази лекция – не само като учение, но да се постарам да я приемам като език и след това да изчакаме момента, когато ще намерим на този език онези въпроси, които ще ни бъде позволено да зададем на Христос. И Той ще отговори. Да, Той ще отговори. В близко бъдеще Христос ще даде богато духовно укрепване, духовни сили и духовни импулси на онези, които чуват напътствията Му, които Той иска да даде на онези, които ги търсят в дълбините на Духа и действат за развитието на човечеството в нашата епоха.“

Сергей Прокофиев

Откъс от „Вярата в петата следатлантска епоха“

Превод: **Веселина Велкова**

ИЗБОРЪТ ДНЕС : ВТОРАТА СМЪРТ ИЛИ ВЕЧНИЯ ЖИВОТ (Размисли върху Откровението)

На моста моята душа стои
и с поглед вира се в безкрая.
Съзират там душевните очи
Земя и Слънце вплетени в омая....

Раждане и смърт, изгрев и залез, среща и разлъка - начало и край на явления, събития, етапи. И всички те са белязани от времето, което душата преживява тук, в прегръдката на земята и слънцето, в плен на миналото и поглед към бъдещето, между вчерашната необходимост и утрешната свобода. И ако се запитаме кое за нас е важното, същественото, онова, което е най-значимо за вечността, вероятно всеки би дал своя уникален отговор. Вероятно отговорите биха били толкова различни, колкото са и човешките индивидуалности. Но има нещо, което е определящо и което бележи бъдещото развитие на всяка отделна личност - познанието за Духа и любовта към Христос. Отношението към Мистерията на Голгота и изживяването на Импулса на Христос формират културата, морала и светоусещането на човека. Те разде-

лят човечеството на такива, които не приемат езотеричните антропософски истини и други, които изучават Духовната наука. Няма по-съкровено, по-лично изживяване за душата от срещата с Христос и приемане на животворящия Христов импулс. Той пробужда формиращи сили, които въздействат и променят всички изграждащи човека елементи и го подготвят за бъдещето, когато, в края на земното развитие всичко физическо трябва да бъде разтворено и да отпадне. Ако си представим края на последния ни земен живот, раздялата с физическото тяло ще бъде нашата последна смърт в смисъла, в който днес я познаваме. Това последно отделяне на душата от тялото в Откровението на Йоан е наречено „първа смърт“. Тези, които са приели Христос виждат отпадането на последното си физическо тяло като ненужна черупка, за тях това е безболезнен и необходим процес, защото значение има вече не физическото, а етерното. Превъзпитавайки себе си те успяват да изградят ново отношение към света и човека. Посредством чистото духовно мислене те постигат съзнание, изграждащо етерното тяло като основа за съ-

ществуването на новото планетарно ниво – Бъдещия Юпитер. Рудолф Щайнер казва, че „всяко раждане е свързано с космическата любов, а всяко умирање - с космическата свобода“. Ако отнесем тези думи към този величествен бъдещ момент, пред душата ни ще оживее описаният в Откровението Нов Йерусалим - градът на одухотворената земя. Това ще е новият дом за душите, които са постигнали хармония между етерното си и астрално тяло и с помощта на Христос са отхвърлили от своето битие всичко физическо. Не е така, обаче, с онези, които са пренебрегнали основния духовен импулс на времето - импулса на Христос. Те също трябва да загубят физическото си тяло, тъй като физическото е несъвместимо с одухотворената Земя.

Тези хора ще изпитват силно желание за връзка с физическото. Те ще чувстват неутолими, изгарящи копнежи в своето етерно тяло за това, което са притежавали във физическия си живот и това, без което сега ще трябва да живеят. Така че в бъдеще, след като физическото се разтвори, ще има човешки души, които ще живеят в своето етерно тяло като част от тяхното същество, което резонира правилно с астралното тяло, и други, чиито етерни тела не са в хармонична връзка с по-висшите им части поради факта, че не са усвоили духовния импулс на Христос. Те не ще могат да живеят на Бъдещия Юпитер, на новото небе и новата земя и трябва да бъдат прогонени на подобен на луната спътник. Това отделяне Йоан Богослов нарича „втора смърт“.

Ето как то застава пред душата на автора на Откровението: „И видях голям бял престол и Седналия на него, от Чийто лице побягна земята и небето, и за тях се място не намери. След това видях мъртвите, малки и големи, да стоят пред Бога; отвори се книги; отвори се и друга книга - книгата на живота; и съдени бяха мъртвите по записаното в книгите, според делата си. Морето върна мъртвите, които бяха в него, смъртта и адът върнаха мъртвите, които бяха в тях; и съден биде всякой според делата си; а смъртта и адът бидоха хвърлени в огненото езеро. Тази е втората смърт. И който не бе записан в книгата на живота, биде хвърлен в огненото езеро.“ (Откр. 20, 11-15)

Вълнуващ е начинът, по който Божественото провидение рисува пред душите ни духовното бъдеще. Тук важна роля играе и моралът на новия човек, чиято кауза включва развитие в братство и взаимопомощ. Тъй като всякакъв егоизъм е преодолян, в бъдещото общество няма лично щастие, ако съществува и една човешка душа в нужда. Това ще обуславя многократните опити за спасение на онези, които все още имат шанс да приемат в душата си езотеричните импулси на истината и доброто.

Но развитието на света не спира - одухотворяването на Земята напредва по такъв начин, че тя трябва да премине в астрално състояние, да стане Бъдещата Венера и да се съедини със Слънцето. Тогава и етерната част от човека трябва да отпадне. Тези, чието етерно тяло е напълно в хармония с астралното тяло, изхвърлят това етерно тяло без болка, тъй като те остават в своето астрално тяло, което е изпълнено с Христовото Същество. Те са усвоили правилно духовните импулси на еволюцията. И сега вече думите „човешко същество“ са изпълнени с ново съдържание – „Не аз, а Христос в мен“.

„Христос в мен“ – Даниел Ангелов

Това е мъдростта, която авторът на Откровението трябва да ни предаде. Това е заветът на Христос, отправен към любимия ученик от кръста. Той трябва да го остави в света, а ние - да го приемем в душите си в чистия вид, в който сме го получили: „И ако някой отнеме нещо от думите на книгата на това пророчество, Бог ще отнеме дела му от книгата на живота и от светия град и от написаното в тая книга.“ (Откр. 22,19)

Днес духовните принципи на антропософията насочват към идеята за изграждане на истинското човешко братство, което е постижимо само когато всеки човек го желае от най-съкровени дъббини на душата си. И както Рудолф Щайнер ни учи: „Антропософията съществува само на основата на братството, което се ражда от самата работа, когато един човек дава на другия това, което има и което може. Под необходимостта да „давате“ на другите нещо, което „имате и което можете“, трябва да разбирате не само знанието или духовния опит, но и неговото истинско духовно и морално съдържание.“ Самовъзпитание в любов и свобода - това днес можем да направим като крачка към обещаното духовно бъдеще, чиято светла цел авторът на Откровението завещава на човечеството.

Съзирам още хиляди души
в могъща жертва от любов споени.
Сърцето где е и защо мълчи?
Защото в слънчев лъч е разтопено!

Христина Ангелова

С ГРИЖА ЗА ДЕЦАТА

НЕ САМО ЗАПЛАХА, НО И ВЪЗМОЖНОСТ

Разговор с Бернд Руф

Бернд Руф работва спешна педагогика (педагогика за спешни случаи) в рамките на Приятелите на валдорфското образование. Той пътува до много кризисни райони по света, за да даде на децата лъч надежда. Джилда Бартел говори с него за справянето с кризи, необходимостта от иритация и момента на пробуждане.

управляван опит от миналото, позитивност, свързаност, намиране на смисъл, духовни и религиозни корени, стабилно самочувствие, надеждни взаимоотношения и интегриране в устойчиви социални мрежи.

Къде виждате разликата между кризисните зони, които вече сте посещавали и настоящата кризисна ситуация, причинена от корона?

Корона травмира колективно. Психосоциалните въздействия досега само се загатват, тъй като не са налични резултати от научни изследвания за травматичните последици от епидемиите. Все пак природни и причинени от човека катастрофи са били обект на научни изследвания. Те показват, че може да се предположи рязко увеличаване на тревожността и на obsесивно-компулсивните разстройства, депресията, изблиците на агресия, посттравматичните стресови разстройства, дистимия, алкохолизъм и други проблеми със зависимости, соматизация и нарушения в развитието при деца и юноши.

По интересен начин сегашният глобален модел на разявяване има както характеристики на природно бедствие, така и характеристики на бедствие, причинено от човека, тъй като мерките, предприети за борба с пандемията, също крият значителен травмиращ потенциал. Природните бедствия почти винаги водят до сплотеност и солидарност сред засегнатото население. Хората търсят сигурност и утеха в човешката близост. От друга страна, при причинени от човека катастрофи (войни, терористични атаки, прогонване, пресъпност и др.), често има разделения в междуличностната комуникация. Разбира се, този процес на разделение не подминава и антропософските институции. Хората са склонни към увеличена критичност, взаимни обвинения и оправдания, както и към доносничество. Процентът на разводите сред населението също се увеличава. В Германия, например, броят на разводите нарасна светкавично по време на локдауна, наложен поради кризата с корона.

Вас лично какво ви притеснява в настоящия момент?

Настоящата пандемия от корона вирус и мерките, предприети за нейното ограничаване, само за няколко седмици промениха ежедневието на хора, семейства, институции и цели социални системи по невъобразим досега начин. Много хора са несигурни и масово се страхуват от невидимата заплаха и последиците от нея. Някои психолози вече говорят за колективна психоза. Въпреки че съм запознат с вътрешно-психическата и социално-обществената динамика в колективни кризисни ситуации, аз съм изненадан от скоростта на очевидните процеси на разпад. Смутен съм от светкавичния крах на индивидуалните и социални ценности, целенасоченото изключване на цели групи от населението и „религиозната война“, която очевидно вече не желае да приеме плурализма. Всички знаци сочат към културна война, чийто център е въпросът за човешката природа. Живеем във времена на преход, чийто рискове и шансове Рудолф Щайнер многократно посочваше.

Какви са критериите за преодоляване на кризите?

Не толкова външните фактори на събитията са тези, които карат психичния стрес да се развие в психични или психосоматични заболявания. Много по-решаващи са индивидуалните фактори и условията на околната среда на засегнатото лице. Важно е не само какво се е случило, но и как е преживяно. Дали дадено събитие има травмиращ ефект зависи в решаваща степен от това, доколко засегнатото лице е в състояние да се справи с натоваването.

Има критерии, които влияят негативно върху преодоляването на психическата травма и правят човека податлив на травмиране. Има обаче и защитни фактори. Те включват закриляно детство, физическа и психическа стабилност, добре

Какво да правим с тази ситуация?

И каква роля играят моментите на пробуждане?

Когато веднъж Фридрих Шилер преминава през фаза на художествена и интелектуална непродуктивност, той описва болезненото си състояние в дълго писмо до съпругата си, което завършва с възклицанието: „Имам нужда от криза“. В психологията биографичните преходи, при които състоянията на познатото и стабилното се напускат в полза на нови преживявания, се наричат променящи живота кризи.

Кризите са не само заплахи, но и възможности. След излекуване на травматичните лица преориентират

живота си и си поставят нови приоритети. Религиозните и духовните ориентации придобиват по-голямо значение, както и задълбочаването на човешките взаимоотношения. Травмите имат не само разрушителен потенциал. След преодоляване на травматичното преживяване вместо потискане и разделяне настъпва съзряване на личността. Тогава се говори за „посттравматичен растеж“. От този момент на пробуждане, респективно от преодоляването на травмата от пандемията, могат да произтекат конкретни действия. Например новаторски проекти, формиране на културни оазиси, преодоляване на материализма или формиране на нови мрежи за укрепване на междуличностните отношения и ценности. При подходящо управление тези ситуации могат да доведат до съзряване на личността и също така да предложат перспективи в колективната травма от корона-пандемията.

Иритациите (афектите, вълненията) по време на криза

могат да бъдат моменти на пробуждане. При корона кризата това не е по-различно. За много хора заплашващите и притеснителни актуални събития са и моменти на размисъл и преориентация по отношение на техния индивидуален живот, социалните им взаимоотношения, социално-политическата им ангажираност и духовно-религиозната им ориентация. По отношение на пандемията от коронавирус през март миналата година федералният президент на Германия Франк-Валтер Щайнмайер каза, че светът ще бъде различен след тази криза. И добави, че от всички нас зависи в какъв свят и общество ще живеем тогава. Трябва активно да приемем предизвикателството на корона-пандемията и да се опитаме да превърнем кризата във възможност за по-нататъшно развитие.

Списание „Дас Гьотеанум“ - януари, 2022

Превод: агенция „Валера“

РОЖДЕНИЯТ ХОРОСКОП - СИДЕРАЛЕН ИЛИ ТРОПИКАЛЕН?

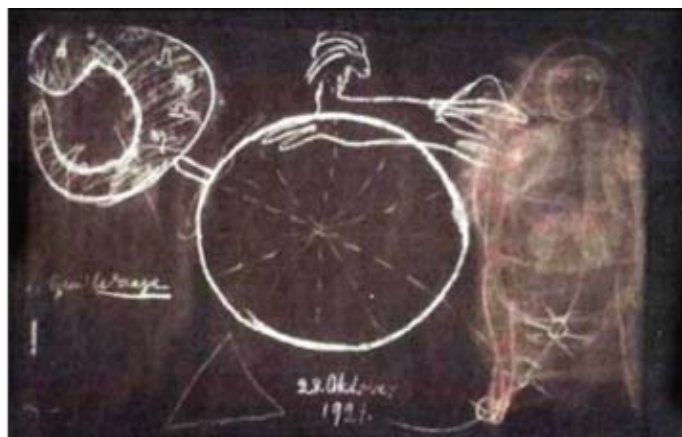
Според Щайнер, по време на ембрионалния период отговарящите за главата „първи четири звена на формообразуващата система са вече активни, а останалите осем са в зачатък. Разбирате, че става дума за човекът-глава.“¹

Другите две части са „човекът-гърди“ и „човекът-крайници“, наречени също „среден“ и „долен“ човек, и имат отношение: първата към чувствата на основата на функциите на гръдната област с позиционираните в нея бели дробове и сърце, а втората - към волята на основата на двигателно-сексуално-веществообменната система.

Астрологически погледнато, всяка от тези три системи е свързана с една група от четири съзвездия, главната от които особено засяга ембриона и архетипно обхваща съзвездията от Овен до Рак, средната – от Лъв до Скорпион, а долната – от Стрелец до Риби. Първата има отношение предимно към Космоса, който съдейства за образуването преди всичко на главата, действието на последната е опосредствано от Земята и нейните гравитационни сили, което води до формирането на долната част на тялото, а средната балансира между крайните две, оформяйки гръдната област. Това действие на трите системи е илюстрирано от Щайнер в същата лекция с рисунката от фиг. 1, придружено със следното обяснение:

„Да предположим, че тук е Земята, а това тук - човекът (изпъкналостта между ембриона и окръжността). Първоначално (по време на ембрионалния период) той *изцяло зависи от космическото обкръжение на Земята*. ... Тук, в горната част на рисунката, имаме непосредственото действие върху човека на определени съзвездия. Но после идва влиянието на онези съзвездия, които са долу, тъй като Земята ги закрива с тялото си. Така човек се отнася към звездите според мястото, което заема на Земята. А това, което лежи

посредата, му предоставя възможността да изгражда себе си с помощта на своите „вътрешни“ сили. Нека сега да насочим вниманието си към схемата, която обобщава 12-те звена, участващи във формирането на човешкото същество. *Първите четири звена ни извеждат навън в Космоса; последните четири звена ни притеглят към Земята, като самите звезди влизат в съображение само доколкото са закрити от Земята. При средните четири звена звездите и Земята са в равновесие.*“

Фиг. 1

Това означава, че първоначално по време на ембрионалния период действат изключително първите четири, „горни“ зодиакални съзвездия, приоритетно оформящи системата „глава“. След раждането се задействат другите две групи съзвездия, „долната“ от които, заедно със сили на Земята като тези на гравитацията, изтегля и оформя крайниците, оказвайки влияние и върху метаболизма и сексуалните органи. Именно това е илюстрирано на рисунката с дебелата фигура, в долната част на която е означена една тръгваща отдолу нагоре и стигаща до бъбреците полуокръжност с нанесени на нея три точки – в ходилото, прасеца и сексуалните органи. Това показва действието на „долните“ съзвездия.

1 Щайнер, Р., „Антропософията като космософия“, Събр. Съч. 208, изд. „Даскалов“, Стара Загора, 1996, лекцията от 28 октомври 1921

Негов израз е цялата фигура, характерна с особено и явно неслучайно изпъкналата си коремна област, слята с гърдите, които са на нивото на окръжността, над което е главата, на нивото на която е и ембрионът вляво, както и гледащият назад овен – символът на едното от съзвездията, вземащо участие в формирането на главата по време на ембрионалния период.

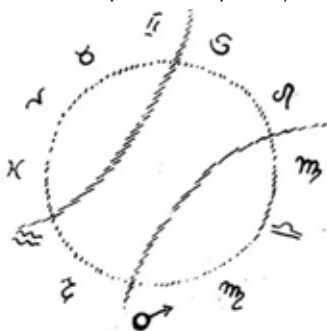
Веднага след показването на тази схема обаче, Щайнер дава да се разбере, че съставът на съзвездията в тези три групи се **мени** в съображение с движението на прецесионната ос² на Земята, или, както казва той: „Разбира се, в хода на времето, над човека изгряват и други звезди. Констелациите се променят.”³ Става въпрос за промяната на положението на прецесионната ос, която днес по време на пролетното равноденствие сочи съзвездията Риби (приблизително 25-я градус), движейки се назад към Водолей. Във връзка с това „една съвсем друга последица от космическите събития и факти е тази, че за разлика от древните гърци, днес ние не започваме от Овена, а от знака Риби. От стотици години ние стоим под знака Риби, а именно в знака Риби се осъществява преходът към човешкия интелектуализъм.”⁴

Това води до актуализиране на състава на тези три групи съзвездия, за което Щайнер е по-конкретен в лекцията от 30 октомври от същия цикъл, където пояснява, че що се отнася до формирането на главата, в днешната епоха важни са съзвездията Риби, Овен, Телец и Близнаци, или, както казва той, „когато човекът развива формата на своята глава, в същото време той е изложен на онези сили, които действуват в нашата епоха когато *Слънцето преминава през знаците Риби, Овен, Телец и т.н.*” Това означава, че в зависимост от движението на прецесионната ос от състава на главната група съзвездия днес е отпаднал Рака за сметка на Риби. Подобна промяна е налице и при другите две групи съзвездия.

Всичко това в същата лекция е допълнено със следното обяснение и следната схема на фиг. 2:

„Ако свържем съвременната епоха с небето на неподвижните звезди и обозначим 12-те съзвездия: Овен, Телец, Близнаци, Рак, Лъв, Дева, Везни, Скорпион, Стрелец, Козирог, Водолей, Риби – тогава трябва да отделим *ето тези четири зодиакални съзвездия* (на фиг.1 лявата част) и да ги отнесем към главата.”

Отделените и отнесени към главата съзвездия са Риби,

Фиг. 2

2 Земната ос прецесира (върти се) под наклон около оста на еклиптиката в посока, обратна на посоката на движение на Земята около Слънцето, с период приблизително 25 800 години. Разделено на 12, това прави преход от около 2150 г. във всяко от 12-те зодиакални съзвездия

3 Виж по-горната бележка

4 Пак там

Овен, Телец и Близнаци, като по този начин съставът на групата е актуализиран. Тя вече включва Риби, изключва Рак и почти докосва Водолея, който ще бъде обхванат след около 360 години.

Това показва, че когато говори за въздействието специално на тази група съзвездия върху главата на ембриона, Щайнер се съобразява със сидералното разположение на съзвездията и на планетите в тях. Това означава, че днес хороскопът, направен в момента на зачатие, трябва да бъде сидерален, а не тропикален. Същото се отнася и за наталния или рождения хороскоп! Така излиза, че тропикалният хороскоп, с който работи съвременната астрология, в тези два случая не е валиден, защото не отчита прецесията на земната ос, а само смяната на сезоните – тропикалната пролет, която принципно започва със знака Овен, и с това си качество е абстрактен!

Поради прецесията на равноденствената точка, днес изгряващото Слънце в деня на пролетното равноденствие не е в 0° на Овен, а в 5° на Риби. Показаните по-горе схеми засягат това актуално днес развитие, когато върху главата на ембриона действат сидералните Риби, Овен, Телец и Близнаци, а останалите или „противоположни” осем съзвездия се задействат след раждането в съображение със земни фактори като гравитацията. Тя е тази, която например оформя долната част на тялото, противодействайки на горните космически (и земни електромагнитни) сили, на които е подложен ембрионът:

„Който не изучава развитието на човека само чрез групата сетивна наука, а знае, че човешкият зародиш, формиран в тялото на майката, е съответствие на предшества от предземния живот, той също знае, че *през първите стадии на ембрионалното развитие* е най-изявена главата. Останалото са малки заложи на органите. Ако зависеше само от вътрешния потенциал на заложеното в майчиното тяло, от заложибите на това, от което по-късно стават човешките крака и стъпала, щяха да се оформят само един вид уши. Те наистина имат заложибата да станат уши. Това означава, че човекът щеше да израсте така, че да има уши не само тук и тук, но да представлява ухо и надолу. Това е парадоксално, но този парадокс е напълно верен. Човекът може да се превърне в ухо и надолу. Защо той не става ухо и надолу? Защото в определен стадий още на зародишното му развитие той изпада под влиянието на гравитацията. Гравитацията, която прави камъкът да падне на земята, която представлява тежестта, тази гравитация тежи върху това, което иска да стане ухо, преобразува го и от това се формира целият долен човек.”

Това загатва за потенциала на действие на „долната” група съзвездия, включваща в актуализираната си „сидерална” форма Водолей, Козирог, Стрелец и Скорпион.

Всичко това показва, че що се отнася до хороскопа на зачатие, а от тук и до този на раждането днес, валидна е сидералната координатна система! Без компютърна програма, най-лесният начин за определянето ѝ е връщането с 25° назад положението на всички планети и други фактори в зодиака на тропикалният хороскоп.

КОЯ Е МАРИЯ МАГДАЛИНА

Мария от Магдала, наречена Магдалина на името на града, в който живее и от който идва преди да срещне Христос, е една от най-противоречивите библейски личности, споменавани и описвани в литературата. Коя е тя? Какви са отношенията и с Христос и апостолите? Каква е ролята на жената сред сподвижниците на Спасителя и може ли да се твърди, че е Негова ученичка? Въпроси, на които мнозина са търсили отговор през годините, в резултат на което се раждат различни художествени произведения - книги, разкази, картини, филми. Авторите им се опитват да сътворят образ, чието присъствие в Христовото обкръжение съчетава женското начало с присъщата му красота и нежност със себеотрицанието, самодисциплината и аскетизма на окултния ученик от предхристиянско време. Така историята предоставя на човечеството множество опити за художествено превъплъщение на Мария Магдалина и днес всеки може да

предпочете този или онзи образ, съобразно собствения си естетически усет и търсене. Остава обаче въпросът: До къде е истината и до къде - предположенията на авторите, кое е резултат от духовно или документално изследване и кое - художествена измислица? В една от най-известните религиозни народни книги от 13 век „Legenda aurea“ четем следното: „Мария Магдалина... отиде в най-суровата пустиня и живя там в усамотение тридесет години... Но всеки ден тя беше издигана във въздуха от ангели в седемте часа на молитва и чуваше с телесните си уши пеенето на небесните домакини. Така тя беше хранена с тази сладка храна всеки ден, а след това върната на мястото си на земята от същите ангели, така че нямаше нужда от земна храна...“ Според английският писател, математик и астролог

д-р Робърт Пауъл, вероятно се има предвид престоя на Мария в „...пещера в Прованс, наречена Sainte-Baume, където тя е живяла като отшелник повече от тридесет години. Тази пещера е разположена наполовина нагоре в стръмна скала, на много впечатляващо място. Пътеката, водеща до нея, минава през древна свещена гора. Преди Мария Магдалина да дойде тук, мястото е било свещено място на друидите.“

В книгата си „Мария Магдалена и нейните братя и сестри“, Паул отбелязва също, че съществува легенда от Южна Франция, според която Мария Магдалина, заедно с Мария от Клеофа - майката на апостолите Яков Млади и Симон Зилот, както и Мария Саломея, Марта от Витания и Лазар са качени на кораб, който акостира във френското рибарско селище Saintes-Maries-de-la-Mer близо до Марсилия. Целта е да се прозелитизира Прованс с идеите на ранното християнство.

Разбира се, тази история обхваща живота на Мария след Мистерията на Голгота, когато разпространението на духовното учение се превръща в житейска кауза на всички Христови сподвижници. И все пак, ако трябва да се доверяваме само на описанията на евангелистите, образът на Мария от Магдала остава доста беден откъм подробности. От евангелието на Лука и Марко научаваме, че Христос изгонва от нея „седем бяса“ (в езотеричното християнство „бесовете“ са символи на човешките недостатъци и несъвършенства), а тя, от благодарност се присъединява към него и учениците му и ги подкрепя материално. Мария Магдалина е свидетелка на мъките на Христос, следва го по пътя към Голгота и остава до края на кръстната смърт. След Възкресението е една от първите, които го виждат. Събитието е описано от Йоан в 20 глава на евангелието: „В първия ден на седмицата Мария Магдалина дохожда на гроба рано, докле беше още

тъмно, и вижда, че камъкът е дигнат от гроба. Затичва се тогава и дохожда при Симона Петра и при другия ученик, когото Исус обичаше, и казва им: Дигнали Господа от гроба, и не знаем, де са Го турили. Тогава излезе Петър и другият ученик, и тръгнаха за гроба. И двамата тичаха наедно; но другият ученик се затече по-бързо от Петра и пръв дойде на гроба. И като надникна, видя, че повивките стоят; ала не влезе в гроба. ... А Мария стоеше при гроба отвън и плачеше. И както плачеше, надникна в гроба; и вижда два Ангела в бяло облекло да седят - единият при главата, а другият при нозете, дето беше лежало тялото Исусово. И те й казват: Жено! Защо плачеш? Отговори им: Дигнали Господа моего, и не зная, де са Го турили. Като рече това, обърна се назад и видя Исуса да стои; ала не знаеше, че е Исус.

Исус й казва: Жено! Защо плачеш? Кого търсиш? Тя, мислейки, че е градинарят, каза Му: Господине, ако си Го ти изнесъл, кажи ми, де си Го турил, и аз ще Го взема. Исус й казва: Марийо! Тя се обърна и Му рече: „Равуни!“ което значи Учителю. Исус й казва: не се допирай До Мене, защото още не съм възлязъл при Отца Си; но иди при братята Ми и им кажи: възлизам при Моя Отец и при вашия Отец, и при Моя Бог и вашия Бог.“(Йоан, 20, 11-18) Изключително въздействащо описание, което позволява на читателя не само да се запознае със станалото, но и да го почувства и изживее. Всяка дума в евангелието на апостол Йоан е прецизна, точна и тежи на мястото си. След като прочетем посоченото описание, можем отново да се запитаем: „Коя, всъщност, е Мария Магдалина?“ За да си отговорим на този въпрос трябва да вникнем в това, което се случва на кръста, след като

Мария Магдалина пред кръста, скърбяща за мъртвия Исус.

Детайл от А. Бронзинос - Пиета, 1529, Галерия Уфици, Флоренция

кръвта на Спасителя изтича и променя астралното тяло на земята. Слънчевият Логос навлиза и се свързва с нашата земя, а най-близките ученици на Христос получават възможността да виждат духовните събития и процеси.

Рудолф Щайнер пояснява: „Онази, която в Бетания беше помазана с миро от Христос, получи от Събитието в Палестина могъщата сила да вижда в духовния свят и тя, например, е от онези, които първи разбраха: онова, което живя в Исус, е тук и сега след смъртта, то възкръсна! Да, тя притежаваше тази способност. Как стигна тя до нея? Благодарение на новите вътрешни възприемателни органи.” Двата ангела, които тя съзира на гроба са двата духовни образа, представляващи съответно астралното и етерното тяло на Исус. След смъртта те се присъединяват към духовните области, на които принадлежат. Душевните сили, които

придобива и позволяват да съзре и Възкръсналия Христос. Сега вече можем да отговорим на въпроса „Коя е Мария Магдалина?” Това е жената, която с помощта на Спасителя преобразява своята нисша същност, успява чрез могъщите сили на Събитието на Голгота да стигне до посвещение и първа в новата човешка история да съзре духовния образ на Христос.

Това са езотеричните истини, които всеки, който желае може да приеме в душата си. Чрез антропософското познание човечеството трябва да се подготви за времето, когато Христос ще стане видим за хората в своя етерен образ, ще работи с тях и ще бъде с тях „...през всичките дни до края на света, до края на мировата епоха!” (Матей 28,20)

Христина Ангелова

Еренфрийд Пфайфер е сред най-близките ученици на Рудолф Щайнер. Роден е на 19 февруари 1899 г. в Мюнхен. Почива на 30 ноември 1961 г. в Спринг Валеј, Ню Йорк, САЩ. Антропософ, химик, биохимик, пионер в биодинамичното земеделие. Автор на кристализацията на медния хлорид според процеса на Пфайфер и на филтърната хроматограма.

Учи химия в Базел и там влиза в контакт с антропософията. На 21-годишна възраст монтира осветлението и сценичното осветление в дърводелската работилница към първия Гютеанума. Той осветява евритмичните изпълнения до смъртта на Рудолф Щайнер през 1925 г. и записва много от изказванията му за използването на светлината.

През 1925 г., заедно с Ерика Сабарт, разработва метода за кристализация на меден хлорид, който е един

от методите за създаване на образи. В студен зимен ден той е наблюдавал как парата от чаша горещо кафе и чаша горещ чай произвеждат различни ледени кристали на прозореца. Методът, с продължителна практика, може да се използва за демонстриране на степента, до която храната е жива (чрез изследване на изображенията, които кристалите образуват, когато влязат в контакт с растителни сокове или кръвни препарати). През 1938-40 г. Пфайфер емигрира в САЩ през Франция. През 1939 г. става почетен доктор по медицина за изследванията си върху рака. В САЩ той разпространява метода за компостиране на градски отпадъци и провеждане на изследвания в областта на биодинамичното земеделие. В Loveland, Холандия (САЩ) въвежда биодинамичен модел в изследователски имот. През 1956 г. става професор по биохимия.

СЪРЦЕТО КАТО ДУХОВЕН ВЪЗПРИЕМАТЕЛЕН ОРГАН И ЕТЕРИЗАЦИЯТА НА КРЪВТА

Тази лекция, държана от Еренфрийд Пфайфер на 17 декември 1950 в Спринг Валеј, САЩ, е преведена за пръв път на немски език (В изданието на Томас Майер *Ein Leben fuer den Geist, Ehrenfried Pfeiffer, 1899-1961, „Живот за Духа, Еренфрийд Пфайфер 1899 - 1961“*. Тя е първата от общо 4 лекции, издадени под общото заглавие „Лекции за сърцето“ след неговата смърт (Меркюри Прес, Спринг Валеј 1982 и 1989). Пфайфер се подготвя за тази лекция девет месеца. Голямата отговорност относно тази тема можем да забележим в предпазливия начин, по който се изразява.. Пфайфер искаше да прегледа записките от лекцията на английски език, но не успя и предостави на приятелите си възможността за евентуална публикация. (Бел. Томас Майер)

В моята предишна лекция аз разгледах въпроса за нашите дейности по компостиране в Калифорния. Днес бих искал да се върна към една по-скоро антропософска тема, въпреки че се явява прекъсване, така че не може да се проведе един курс, както през миналата зима. Но има една вътрешна връзка между отделните лекции.

Преди много години държах тук във фермата лекции върху нервната система на човека. Тогава вие трябваше да построите един вътрешен мост между физическите органи и духовните сили. Сега аз бих искал да се опитам и да свържа тези теми с ритмичната система и със системата вещество-обмен, въпреки че се натъкваме на трудности. Ако изследваме обмяната на веществата, това е една сложна материя, изискват се познания в областта на физиологичната химия.

Могат лесно да възникнат недоразумения, ако тази основа липсва на слушателите. Изследването на ритмичната система изисква задълбочено разбиране за физическите функции на тялото.

Човешкото сърце и кръвта представляват една обширна тема. Д-р Щайнер говори за етеризацията на кръвта, която протича в сърцето, (В лекция от 1.10.1911 г., СС 130), за преобразуването на материята в етерни сили. Можем да цитираме д-р Щайнер, но се изисква разбиране относно това, защо и как той е говорил върху подобни теми. Днес научната физиология има само бегъл поглед върху функциите на сърцето. Обаче определени окултни общества от неантропософски вид познават тези тайни на сърцето и някои от тях не желаят разкриването им. Тук ние се изправяме пред един вид предизвикателство. Рудолф Щайнер говори в своето произведение „Духовното ръководство на човека и човечеството“ за необходимостта от това науката да наблюдава действието на Христос в природата. Това е нещо, което тепърва предстои. Антропософският учен би искал да изследва сърцето като орган, който поставя мост между физическото тяло на човека и неговата духовна същност.

Преди 16 години (Бел. Томас Майер: Вероятно в САЩ, по време на първото лекционно пътуване на Пфайфер през 1934 г.) срещнах един водещ окултист, неизвестен в света. Той работи на едно поле, което е далеч от антропософията природа, но не и в полето на черната магия, а има си-вомагичен характер, стои между светлите и тъмните сили, по-близо до тъмните сили. Този човек, лекар по професия, сподели с мен следното: Той каза, че болестта на д-р Щайнер, според него и негови приближени, е предизвикана, тъй като д-р Щайнер е искал да говори по-открито за духовните функции на сърцето, но други окултисти са настоявали това да не става достояние на всички. По този начин те насочили срещу Рудолф Щайнер сили, с които той не е можал да се справи и така се е стигнало до неговото заболяване.

Рудолф Щайнер говори за „петата сърдечна камера“. Идеята е тази, че в днешно време в сърцето протичат известни преобразувания, а именно, че постепенно се развива се една пета камера. В тази пета камера човекът ще притежава един орган, който ще му позволява да преобразува жизнените сили в друг вид, по друг начин отколкото сега е възможно.

Известно е, че в кръвта се осъществява един вид вътрешна секреция. Там могат да се открият следи от разновидност на „супренилина“, подобна на адреналина, което говори, че сърцето притежава един вид функция на жлеза с вътрешна секреция. Рудолф Щайнер застъпваше мнението, че чрез етеризацията на кръвта сърцето се развива като орган с двойна физическо-духовна функция. Сърцето съвсем не е само помпа за изтласкване, но един орган, в който се създава етерно пространство, така че по-правилно е да

кажем, че кръвта се всмуква в сърцето, отколкото че се изтласква. Трудно е към това твърдение да се приведат външни доказателства. Въпросът подлежи на едно задълбочено изследване; не е достатъчно само да цитираме Рудолф Щайнер.

Все пак решение на проблема може да бъде намерено.

Аз бих искал в хода на няколко лекции да разгледам този въпрос. Към указанията, дадени от Рудолф Щайнер по тази тема, принадлежат и лекциите пред строителите на Гьотеанума, от 6 юни 1923 г. (СС 350). Във връзка с кръвната циркулация и движението на сърцето той казва, че при някои хора, сърцето не се намира на правилното място. При танцьорите, казва той, то е изместено малко надясно. В този случай, човек е по-податлив на въздействието от неговото обкръжение. И той допълва, че съвременният човек носи известна нередност в циркулацията на кръвта, която му позволява да отиде

на кино без да му прилошее. Един грък от миналото веднага би припаднал поради смущаващите въздействия върху кръвната циркулацията, предизвикани от кинопрожекцията.

Тази фалшива представа за сърцето като един вид помпа има връзка с това, че днес имаме фалшив социален живот. Един здрав социален живот може да се развие едва тогава, когато старата представа за помпата бъде преодоляна и хората постигнат правилно разбиране по този въпрос. Ето защо тази тема трябва да интересува всеки, който иска да разбере социалния въпрос. Според Рудолф Щайнер едно истинско познание в тази посока може да доведе до изобретяването на машини, които функционират в хармония с човека и не му вредят. Само когато знаем, че невидимото в човешкото същество е това, което привежда сърцето в движение, ние можем да конструираме правилни машини и да разрешаваме социалните проблеми. (Бел. Томас Майер: С това Пфайфер има предвид една съществена компонента към развитието на т.н. „Щрадерова-техника“ в бъдещето)

Три принципа властват в природата. Първо принципът на формата, второ-принципът на субстанцията, субстанцията, която изгражда формата и накрая – цветът. По този начин ние можем да опишем всеки предмет като определим неговата форма и неговия цвят. Това важи преди всичко само тогава, когато имаме външен обект пред очите си. Има обаче също абстрактни, геометрични мисъл-форми. Те не могат да бъдат намерени в природата, в природата винаги имаме работа с връзката между субстанция и мисъл-форма. Така в природата ние виждаме двата принципа на творческата сила: във формо-структурата намираме мисленето на Бога, във формите намираме продължаваща промяна на творческото мислене. В субстанцията ние намираме път към една друга област на творението, понеже „субстанцията“ е именно онова царство, в което с помощта на Престолите, се излива духовната субстанция на Твореца. Така всяка субстанция е първоначалната духовна субстанция на Твореца.

систола

сърдечният мускул се свива, кръвта се влива в циркулационната система, кръвното налягане се увеличава

диастола

сърдечният мускул се отпуска, камерите на сърцето се изпълват с кръв, кръвното налягане намалява

Творецът е не материята, но силата, която действа в материята и това наричаме воля. Ето защо във всяка субстанция ние намираме еманация на Божията воля (волята на Твореца).

Това са дълбоки въпроси, на които обичайно обръщаме малко внимание. Ако искаме да се доближим до тях, ние трябва да изпълним със страхопочитание, предчувствайки светостта на въпросите, до които искаме да се доближим. С правилното отношение ние можем да открием в материята волята на Твореца, а в преобразуването на материята - мисленето на Твореца. Само когато сме в състояние да се доближим до светая светих на природата, ние ще можем да преодоляваме и преобразяваме материята. И тогава ние ще установим, че движейки се в най-свещените области, които могат да бъдат изживени от човека, ще можем да приемаме субстанции чрез дишането и храненето.

Формата и субстанцията в природата са взаимно свързани чрез растежния процес. Формата се изпълва въз основа на приема на хранителни вещества и веществообмена с материята. Следователно има един трети елемент, който пренася движението и преобразуването на субстанцията във формата. Този елемент е принципът на движението в най-широк смисъл на думата. Навсякъде, където има растеж и развитие, в основата действа космическото движение. Това космическо движение съществува във всяко тяло или организъм, от животински или човешки вид. Това движение е третата сила на Бога, до която се докосваме, когато през веществообмяната и кръвната циркулация навлизаме в това, което стои зад тях. Духовно погледнато това движение ни се явява като нещо, което е вложено в чувстването на Твореца или по-добре казано, в сърцето на Твореца. В сърцето на Твореца няма нищо друго освен чиста хармония. И от него произлиза всяко движение, което съществува на този свят.

В човешката форма, в този „образ на божествеността“ ние намираме мисленето на Твореца, хармоничното сърце на Твореца и излъчената субстанция на Твореца. Гъоте казва, че нашето око не може да разпознае Слънцето, ако самото то не стане като слънце. И така, ние не бихме могли да познаем Бога, ако нямахме божествена природа. В нашето мислене съществува възможността да обхващаме мислите на Бога, които работят в нашите органи. В преобразуването на веществата, във веществообмяната, ние споделяме волята на Твореца, а в кръвната циркулация изживяваме нещо от хармонията, която Творецът е вложил в нас. Всичко това е било подарено на човека, за да бъде използвано от него. Това означава една отговорност: Ние можем да се възползваме от тези процеси, както и да злоупотребяваме с тях. В действителност всички ние правим и двете неща едновременно.

Сега обратно към темата за сърцето: Физиологически сърцето е един превъзходен телесен орган, анатомично разгледан той е една система от мускули. Ние имаме мускули в нашите ръце, крака и т.н. Те образуват една мускулна тъкан, която носи нашата снага; така на практика нашият скелет се крепи от нашите мускули. И така, сърцето е една забележителна система от мускули и като такава тя стои във връзка с астралното тяло. Обаче сърцето е един особен мускул, чи-

ито мускулните влакна са разположени специфично и освен това той е един кухинен мускул. (Сърдечната мускулатура е напречно набраздена, което се наблюдава само при неволевите мускули, докато другите неволеви мускули са надлъжно набраздени. Това загатва за една бъдеща функция на този орган в сферата на неволевата човешка природа.) Аз вярвам, то е единственият кухинен мускул в цялото тяло. Фактът, че то е една кухня, предполага едно вътрешно движение, именно защото тук вътрешното пространство е празно.

В предишни случаи аз имах възможността да говоря за едно упражнение от Рудолф Щайнер, имащо за цел изграждане на имагинация: Формираме един образ на кълбовидна сфера, после го метаморфозираме, изхождайки от нейния център и от тази точка отново го обновяваме до получаването на друга сфера. Можем да си представим концентрични кръгове, които стават все по-малки, докато се съберат в една точка, от която отново да растат встрани. Един ден можем да се опитаме и да направим това упражнение разширявайки се до външните граници на Вселената. Тогава ще получим усещането, как целия Всемир с всичко, което му принадлежи, се свива към Земята и как Земята от своя страна се свива към центъра на сферата. По този начин ще усещаме средищната точка на нашето сърце като център на цялата сфера. Това трябва да се изживее; ако само си го представяме, то няма голяма стойност. Когато човек придобие тази опитност, тогава отново настъпва едно разширение и това, което се разширява, е не само необятната Вселена, но и самият човек. Ако той запази обективност и е достатъчно силен, тогава настъпва срещата с Пазача на Прага. И когато Пазачът остави някой да премине в духовния свят, тогава се вижда колко малък е самият човек. Тази нова кълбовидна сфера, която се разширява, е един несвършен и плосък Космос; някои от неговите части са по-добре изградени, отколкото други. Това не е нещо подтискащо, а по-скоро една обективна опитност. Вижда се, как всичко, което е от духовно естество (в някой) сияе; може да бъде изживяна лъчезарящата мощ, а наред с нея и други тъмни пространства.

Това, което правим е следното: Ние концентрираме целия сътворен от Бога Космос в един център и някога от тази точка ще бъде създаден един нов Космос, сияещ навън. Тази е силата, която привежда сърцето в движение, която го задвижва и му позволява да сияе на всички страни.

Ето какво искаше да сподели Рудолф Щайнер и тъкмото е, което (известните) окултисти искаха да остане скрито. Но фактически Рудолф Щайнер го разкри в една дадена от него медитация. (Бел. напр. на 6 юли 1924 г, СС 317. Сравни с писмо от Р. Щайнер до Г. Вагнер от декември 1903, в СС 264).

Същият окултист, за когото споменах, каза: “ След смъртта на д-р Щайнер ние открихме, че ако това познание за сърдечния център не бъде оповестено, човечеството не може да бъде спасено и трябва да загине“. Това може да се нарече сензационно откритие. Но може и да се каже „За каква дълбока тайна става дума тук, че и самите тъмни сили трябва да я признаят.“

Кръвта се всмуква в етерния център на сърцето и после се изтласква навън. Това е мястото, където (физическата) субстанция се преобразува в етерна субстанция и д-р Щайнер казва, така формите се издигат към етерния мозък и оттам достигат до физическия мозък, така че той да функционира и хармонично да управлява телесните органи. Физическите органи и техните функции биват регулирани чрез това, което се разиграва между етерното сърце и етерния мозък. Благодарение на този сърдечен мускул с едно кухо пространство и една вътрешна етерна пресечна точка кръвта пулсира в човешкото тяло. Всичко това ние имаме в сърцето с неговите четири камери. Между втората и третата камера кръвта отива в белите дробове, за да бъде регенерирана, и от четвъртата навлиза обратно в тялото. В главната вена няма пулс, който да води кръвта в сърцето, няма натиск, а кръвта бива привлечена чрез силата на всмукване от всяка вена.

В белите дробове, с техния кислород, кръвта влиза в съприкосновение с външния свят. Старата, отровена и употребена кръв се връща като регенерирана кръв обратно от белите дробове. Наистина се ражда нова кръв. Това е един изпълнен с чудеса процес, за който не знаем почти нищо. Сърцето е единственият орган, който се уморява само веднъж (освен при заболяванията) и това настъпва в момента на смъртта. Това показва вечните младенчески сили на етерното сърце; сърцето живее изцяло в космични ритми. То живее в съзвучие с времето на космическото странстване (през пролетното равноденствие) на Слънцето през Зодиака. (Здравите възрастни хора имат 4 сърдечни удара за едно вдишване, броят на вдишванията за един ден отговаря на броя на годините, необходими на точката на пролетното равноденствие да премине през Зодиака: 25 920. Ударите на сърцето за една минута отговарят на броя на годините, през които точката на пролетното равноденствие преминава през един градус от Зодиака: 72) Освен това сърцето приема хранителните вещества от кръвта. Това, което ядем, отива отчасти в лимфната система, отчасти в черния дроб, и накрая всичко, което сме приели, отива в кръвта. Така кръвта (кръвта и лимфите във венозното кръвообращението на *Venae portae* на черния дроб) е носител на хранителните вещества и отделя отпадните продукти от тялото, като едновременно с това е регенерирана субстанция, която тръгва от сърцето и достига до всяка част на човешкото тяло.

Това, което ние приемаме, оказва необикновено въздействие върху сърцето. Така например, ако пием алкохол (Виж повече в лекцията на Рудолф Щайнер от 20 март 1913, СС 145), той отива непроменен в кръвта и може да бъде точно измерен. Този алкохол циркулира през цялото тяло като чужда субстанция. Тази субстанция натоварва сърцето. Червеното вино например има такова действие, че разширява капилярите, които водят до главата. Така в главата навлиза повече кръв, животът там става по-интензивен, хората усещат прилив на идеи и топли чувства. Когато в такива случаи те покровителствено потупат някого по рамото, това не се приема сериозно, защото е ясно за какво става дума, а именно, че капилярите са отворени. При други хора виното действа по друг начин: например Гьоте обичаше да прие-

ма малко червено вино и след тази наслада пишеше добри стихове.

Ние виждаме, че алкохолът предизвиква една промяна, която смущава цялата функция на сърцето. Той уврежда и черния дроб, втвърдява го (цироза на черния дроб). Така че всичко, което ядем предизвиква определени промени в сърцето. Тайната на храносмилането се състои в това, че ние не поглъщаме чужди хранителни субстанции в нашата система, а ги раздробяваме и променяме тяхната форма. Храносмилателните смущения настъпват тогава, когато този процес не се осъществява правилно. Това принуждава сърцето да извършва допълнителната дейност. Сърцето има задача да регулира всичко и кръвта отразява всичко, което се случва в тялото. Бъбреците на един здрав човек могат да отстраняват кръвната захар. От друга страна в кръвоносните съдове (гломерулите) на бъбреците, захарта се абсорбира отново в кръвта. Необходимо е захарта да се отстрани от кръвта, докато се пречиства в бъбреците, и след това отново да бъде прибавена в кръвта. Чрез белите дробове кръвта се регенерира, чрез бъбреците се пречиства, и в двата процеса се извършват с участието на сърцето.

Д-р Щайнер посочва, че в старите времена духовните изживявания протичат предимно в белите дробове. В белите дробове човекът възприема външния свят в себе си; така „Бог“ става една конкретна представа за него. Тази взаимовръзка се прекратява през 19-тото столетие. След 19-то столетие човекът изживява Божиите сили вече не чрез дишането. Вместо това той среща в материята един изоставен от Бога свят. Рудолф Щайнер допълва, че след 19-тото столетие до човекът изживява духовния свят до известна степен през бъбреците. (В лекцията от 28 юли 1924, СС 350). Бъбреците изживяват външния свят не непосредствено, а като го свързват с вътрешния свят на човека. Д-р Щайнер характеризира бъбреците като мозъка на системата веществообмен. (Лекция от 8 юни 1912, СС 137) При нарушена бъбречна функция се уврежда и ретината на окото; стига се до високо кръвно налягане. Високото кръвно налягане възниква, когато астралното навлезе прекалено силно в кръвоносната система. Този процес може да бъде повлиян с лекарства, но лекарствата не могат да задвижат духовните и лечебни сили, които са в основата. Ето защо е разумно да научим, как да постъпваме, така че да не обременяваме бъбреците.

Рудолф Щайнер казва, че ние възприемаме чрез нашите бъбреци един създаден от нас самите духовен свят. Затова неодухотворените представите на бъбреците са неадекватни, изпълнени със страх, и породени от (атавистичното) ясновидство. Ако се оставим само на бъбреците, без да научим нещо повече за етерното сърце, което регулира всичко, тогава ние се задоволяваме само с атомистичното разрушение на човека и на света.

Ако бъбреците не пречистват кръвта, сърцето непременно ще бъде затруднено. От тук и препоръката да не се приема твърде много захар. И напротив, можем да намерим хора, които спазват стриктно напътствията за хранене, всичко изпълняват, и въпреки това са изтощени и пасивни. Едно подобно състояние е обусловено не само от непр-

вилно хранене, но и от липса на духовна активност. Тъкмо тази е болестта, която всъщност разрушава сърцето. Върху кръвта въздействат не само външни дразнения, но и всяка емоция, причинена от страх, радост и т.н. Производството на адреналин (в областта на бъбреците) нараства чрез страха и гнева. Общеизвестен факт е, че гневливите хора усилват на функцията на адреналина. Напротив, радостта има обратен въздействие; ако вие например не сте в състояние да изпитвате радост, когато някой говори нещо добро за вас или за други, това също се отразява на кръвта. Моралните качества имат отношение към свиването и разпускането на капилярните съдове, както и към състава на кръвта.

От значение са и духовните изживявания: В момента, в който някой е духовно активен, с това нямаме предвид само логическо мислене, а духовна активност, в този момент се променя и съставът на кръвта. По този повод Рудолф Щайнер даде веднъж препоръката, да сравним съдържанието на азот в кръвта и бъбреците на един дремещ човек с това на друг, който се опитва да реши даден математически проблем. Правилната медитация активира един процес, който разгражда отпадните продукти. Една основа за живота и здравето се състои в това, да се развие удовлетворителна духовна активност, така че изразходваните субстанции да могат да бъдат преобразувани в етерни субстанции. Моралната радост и чистото мислене могат да ни отведат далеч в тази посока.

С всеки сърдечен удар едно определено количество субстанция се абсорбира, отнема се чрез физически натиск и се прибавя към етерната субстанция. Тогава всичко това започва да излъчва светлина навън. Д-р Щайнер казва, че един ясновиждащ може да наблюдава степента налъчение, което се изкачва от сърцето към мозъка, и че ако човек заспи по време на лекция той би се срамувал в присъствието на ясновидача. Излъчването от това етерно сърце се развива в един духовен възприемателен орган. В етерното сърце се развива един нов сетивен орган и това е единственият орган, чрез който човекът може да изживее и разпознае етерния Христос.

Аз мога да разсъждавам: „Не Аз, а Христос в мен“. Такава мисъл ни дава здравето усещане, но само тя не е достатъчна. Необходимо е да ангажираме и нашата воля и нашата воля във връзка с обмяната на вещества да произведе етерната субстанция, така че призивът „Не Аз, а Христос в мен“ да действа чрез етерното сърце, за да се преобразува субстанцията в чист етер, в чисто лъчение.

Днес бихме могли да имаме подобно изживяване на сърцето, каквото е било възможно в старите мистерии по отношение на Слънцето. Във всяко сърце ние изживяваме едно слънце. Слънцето свети за всички хора, то осветява полетата на Земята, то осветява и другите планети. И за тази цел то непрекъснато изразходва своята собствена енергия. Слънцето разтваря материята и я преобразува в лъчиста енергия. Неговата светлина може да се види навсякъде в нашата Вселена. Същата сила, която обитава в Слънцето, иска да живее във всяко човешко сърце.

Когато сърцето се превърне в един духовен сетивен орган, тогава започва да се развива силата, която ни поз-

волява да вижда етерния Христос. Това се случва, когато стигнем до познанието, че силата на сърцето е същата като силата на Слънцето, както физически, така и духовно. Ако сериозно вникнем в този факт, въпреки че все още има много конфликти по света, ние все пак ще променим цялата си представа за него. Силата на сърцето е една сила, която копнее за доброто.

Нека да си представим - ако ни е позволено да помечтаем - че хората, които са политически отговорни за бъдещето, за войната и мира, могат да използват не мисленето на бъбреците, а лъчистата сила на сърцето, за да виждат етерния Христос. Колко различно би изглеждало бъдещето. Естествено, развитието все още не е напреднало до такава степен, и занаят ще ни се налага да търпим последиците от мисленето на бъбреците.

Всичко, което можем да направим е да станем съзнателни за силите на етерното сърце. Тогава те ще засияят и ще могат да бъдат виждани от други планети и ще засият сиянието на Земята. В действителност Земята ще стане звезда само чрез този процес. С оглед на това, как да съживим антропософията в себе си, така че тя да не остане нещо абстрактно, мога да кажа, че ние подготвяме първите си стъпки именно като обръщаме внимание на етерния сърдечен орган.

Една от особеностите на сърцето е, че то е единственият орган на тялото, който сам поддържа себе си. Кръвта, която тече през него същевременно го и изхранва. Коронарните съдове около сърцето са като ръце, които го носят. Тези коронарни съдове го изхранват и премахват изразходваната субстанция. Те трябва да бъдат най-натоварените органи в тялото. И при днешните хора склерозата и тромбозата като заболявания на сърдечните коронарни съдове са широко разпространени. Това се обяснява с факта, че етерните сили не могат да се справят с физическия натиск върху сърцето. Така то става нееластично, запушва се и ние стигаме до внезапната смърт. Съвременните учени добре знаят, че страхът и отчаянието ускоряват тези болести. И че тези болести възникват, когато сърцето не получава истинската духовна храна. (Тук лекторът показва една своя рисунка на етерното сърце и завършва с думите:)

„Аз работих върху тази лекция приблизително девет месеца, и тя все още е непълна. И всъщност аз намерих възможност да говоря върху тези въпроси докато работих върху тази скица. Дори и да забравите всичко, което ви разказах, но задържете в съзнанието си само факта, че носите в себе си едно творещо сърце, от което струи наистина светлина и топлина, тогава вие ще сте постигнали вече много.“

В писмо до Gwenda Ormiston от 8 декември 1955 г. Пфайфер споделя за духовната функция на сърцето и Християн Розенкройц:

„Въпросът за духовното сърце... се състои в това, че докато е в сърцето субстанцията на кръвта – не цялата, а по-скоро в хомеопатично количество - се преобразува в етер. От тази етерна субстанция се изгражда един нов Космос. Такъв Космос, за който Христос може да каже, че това е неговото царство, както за земята казва „моето царство не е от тоя свят“. Неговото истинско царство се изражда от

тази субстанция, която струи от човешкото сърце, и която е проникната от божията Христова любов.

Рудолф Щайнер каза веднъж, че чрез медитацията върху израза „Моето царство не е от този свят“ ние можем да се приближим до етерния Христос.

Когато , защитавайки свободата на валдорфските училища и антропософията, бях застрашен от нацистите и Гестапо , едно мое вътрешно преживяване ми подсказа, че нищо не ме заплашва, докато държа в съзнанието си Словото „Моето царство не е от този свят“. И аз изживях това като истина.

Розенкройц е моят водач, който доведе мен и много други до Рудолф Щайнер. Сега заедно се отправяме към една бъдеща епоха, в която водачът ще бъде Мани и социалният ред практически ще се определя от християнските принципи, (от които все още сме далеч). Това ще бъде в следващата културна епоха.

Йоан, авторът на Апокалипсиса и евангелистът, младият ученик, който стоеше близо до сърцето на Христос, всъщност ученикът на сърцето, ще ръководи последната културна епоха на това земно състояние (Бел. седмата голяма земна

епоха), когато материята на тази Земя ще се разтвори и ще се преобразува в такъв етер, от който ще възникне следващото планетарно състояние (Юпитер).

Йоан ще бъде водачът на това преобразуване. Към него ще се присъединим и всички ние.

Още сега започва - невидимо и без да се говори – истраждането на едно чисто духовното братство в духовния свят. Такива братя на Йоан могат да бъдат онези хора, които външно не се отличават с особена мъдрост. Братята няма да се познават един друг. Те ще станат братя на Йоан, когато всеки ден правят нещо добро, водени от пълна духовна свобода, без каквато и да е принуда, без заплащане, без кармическа причина и т.н. - една дейност, която възниква като спонтанно творене на добрата воля. Никаква физическа причина няма да стои зад това, никакви очаквани резултати, печалба или нещо друго. Само желанието всеки ден да се върши едно добро дело (в мислите, чувствата и волята) : ето колко просто и скромно може да бъде всичко. (Това между другото означават думите : „По техните плодове ще ги разпознавате“).

Превод от немски : *Цвета Христова-Богданова*

КАНОН И ИЗКУСТВО

Това, което доближава човека до боговете е неговата способност да твори. Съзидателната божествена воля е в основата на сътворението, а същността му е идеите да се превърнат в своеобразни шедьоври, които да изградят и разширяват нашия свят. Вдъхновението идва от Духа, преминава през душата на твореца и оставя своя материален образ под формата на различни произведения на изкуството. Творческият процес се извършва с любов и в свобода. През 7 век, обаче, Йоан Дамаскин създава съвкупност от правила и норми, които регламентират изписването на иконите. В основата си те съдържат концепция за образа и символа

и фиксират тези особености на иконографското изображение, които отделят божествения, горния свят от земния (долния) свят. Това регламентиране остава в историята на изкуството под названието „иконописен канон“ и цели да внуши у зрителя усещане за един нереален духовен мир, различен от земния. Противоречи ли това на свободния съзидателен процес и може ли да се твори по правила? Разговаряме с Мартайн Мюл - антропософски арт терапевт и психолог от Холандия, който живее в България и води курсове по художествена социална терапия и допълнителни упражнения, дадени от Рудолф Щайнер:

Мартайн, какво мислиш за иконописния канон, за правилата и нормите, които регламентират изписването на иконите?

Във времето, когато религиозните изображения достигат крайната си форма поради някакви норми и правила, то те трябва да се регламентират, за да се нарекат икони. Тези норми стават канон, който иконописците трябва да следват. Преди да навлязат модерните технологии на рисуване и писане този канон е бил правилен за времето си. Църквата е съхранявала старите правила през много векове назад в историята. С времето обществото се променя, като художниците също се променят. Сега сме свидетели на много различни изображения на Христос и светците.

Как, според теб, се помиряват в душата на художника ограниченията, произтичащи от църквата и художествените идеи на твореца при създаването на образите?

В миналото иконите са рисувани от занаятчии и монаси.

В редки случаи те са били художници. За това се е налагало да има стриктни правила и техники, за да могат да се изпълняват от рисуващите. Там, където е творил истински художник изумително се преливат канонът и личното изразяване. Това наблюдаваме в стенописите на Боянската църква от 13 век. В нашето съвремие стриктните правила на канона ограничават истинското артистично изразяване на вътрешните изживявания на художника.

Като всяко изкуство и иконописца има свои изразни средства, съобразени с идеите, които иска да внуши: опростена светлосянка, художествена деформация (издължени пропорции на фигурите и лицата, нереално големи очи и малки устни), разномащабност във фигурите, обратна перспектива и други. Това се отнася и за технологията на живописца, като например това, че първо се прави позлатата, след това така нареченото „долично“ изображение на пейзажи, облеклото на изобразяваните фигури и най-накрая е изписването на

лицата им. Това не е ли предпоставка за „шаблонизиране“ на иконописите?

Да, има шаблонизиране. Първите оригинални икони са създадени от художници, след което са копирани от занаятчиите многократно.

Предписанията на канона обхващат не само формите, но и цветовете. Например един храм с пет купола се изобразява така, че всичките куполи се виждат в една линия, но в реалността два купола биха се закрили от другите. Същото се отнася и за облеклата и техните цветове: покривалото на Богородица се рисува вишневочервено (понякога синьо или лилаво), роклята на Божията майка – синя. При Христос, обратно – наметката е синя, а хитонът (ризата) - вишнева. Липсата на свобода при подбора на форми и цветове не допълва ли прекалено и без това еднотипността на образите?

В това отношение се спазват традициите. Стриктно се спазват правилата за цветовете и формите. Няма свобода на изразните средства, те не се адаптират според времето и вкусовете, затова резултатът е почти винаги един и същ. В наше време, обаче, най-важно е да се изрази индивидуално-то вдъхновение на твореца в пълна свобода.

Какво мислиш за неръкотворния образ на Христос, наречен „убрус“? Съществуват различни версии за създаването на този образ. Според легендата, разказана от църковния историк Евсевий Кесарийски, владетелят на малоазийския град Едеса – Авгар, бил болен от проказа. Той поискал от своя придворен художник Ананий да му донесе изображение на Исус Христос, за чиито чудотворни лечебни сили бил слушал много. Ананий открил проповядващия Исус и се опитал да го нарисува, но „не могъл да осмисли образа Божи“. След края на проповедта Христос измил лицето си и го подсушил с ленена кърпа (убрус), която след това дал на художника. На нея бил отпечатан ликът на Божия син - „Образ неръкотворен“. Това изображение се сочи като първата икона, създадена по свръхестествен път. До къде в тази легенда е истината и до къде – символката? Това се отнася и за преданието за девойката Вероника, която подала покривалото от главата си на страдащия Господ по пътя Му към Голгота. Той се избърсал в него оставил окървавения си образ на кърпата. Може ли да смятаме този кървав образ като едно послание, дадено ни от самия Спасител, като един мост към последвалите след това във вековете изображения на Христос?

Учените дискутират и се опитват да доказват различни версии за създаването на образа на Христос. За съжаление, остават само техните предположения, които се базират на различни вярвания и легенди. От началото на 20 век ние бихме могли да станем свидетели на Етерния Христос. Поради тази причина всички стари физически изображения на Христос не би трябвало да бъдат водещи. Да се изрази изживяването на Христос в Етерния свят изисква съвсем нови качества и похвати.

Когато се рисуват Духовни същества, носители на Божествен елемент - не светци, живели на земята, а ангели и архангели, как се стига до яснота относно изражението на лицето, погледа, позата на тялото? Не се ли създават образи, приличащи на човека и това „очовчаване“ не принижават ли значението на тези Същества, каквото е Архангел Михаил, например?

Наистина Духовните същества са изобразяват като човещи, с човешки лица и физически крила. Те са очовечени, за да се възприемат по-лесно от хората и за да могат да направят връзка с тях в душите си. В миналото не би могло да се представи едно духовно същество като енергия или да се нарисува. В модерното изкуство, обаче, с постига точно това – изобразява се енергията на духовното същество. Съвременните художници рисуват сами енергия. А и във филмите се показват много духовни същества. Особено сполучливи са образите за злото. Модерният начин е не просто да се нарисуват духовните същества, а да се медитира и чрез медитация да се постигне изживяването и срещата с тях.

И накрая, като се изходи от твърдението, че „Това, което евангелието съобщава чрез слово, иконата трябва да изразява чрез образ“, може ли да се надяваме, че в бъдеще, когато Словото ще действа по друг начин в човешките души и образите, които ще се създават ще изглеждат различно от днешните?

Според мен въздействието на един образ е много силно и са необходими много думи, за да се опише той. Ако развием образното мислене, ще се доближим до истинското чисто мислене, което би могло да ни доведе до Логоса.

Въпросите зададе: **Х.Ангелова**

Интервюто е публикувано със съдействието на Диана Демирева

„Образ Господни на убрусе“

Българска икона от 13 век, катедралата в Лион, Франция

АНТРОПОСОФИЯ, РУСИЯ И ХРИСТИЯНСКАТА ЖИВОПИС ГОСПОЖИЦА САБАШНИКОВ

Маргарита Волошина намира отговори на въпросите си за живота и познанието в Рудолф Щайнер и в антропософията. Като художник тя развива ново изкуство, в което търси Христос и изпълнява своето творческо дело с голяма сериозност и без всякаква сантименталност.

Автопортрет. Маргарита Волошина, 1905. Музей на изкуството в Пенза, Русия

Валдорфският учител Ернст Вайсерт пише през 1972 г. по повод на 90-ия рожден ден на Маргарита Волошина (1882-1973): „Този руски човек, който се чувства като у дома си в Германия в продължение на четиридесет години, живее сред нас - въпреки цялата близост - мистериозно като таен посланик на миналото и бъдещето на Русия, на централно-европейската езотерика, на лъчезарно възникналия и толкова скоро откъснат от земята Гьотеанум, на стигация далеч в бъдещето художествен импулс на Рудолф Щайнер.“

Заможният произход

Маргарита Волошина имала забележително детство и юношество в стара Русия, където расте в заможно семейство. Бащата притежавал златни мини в Сибир, гори и имения в Централна Русия и къщи в Москва. Той извършвал и търговия на едро с чай от Китай и пътувал с нея през огромните простори на Русия. Входната зала на великолепната къща в Москва, в която тя израснала, представлявала египетски храм, в който, вървейки между колони, украсени с йероглифи, се приближаваш към „Пазителя на прага“. Пред къщата стоял екипаж с кочияш. Двама от братята на бащата притежавали известно издателство, а братовчед му Теодор Сабашников е първият, който публикува в Париж факсимилета на произведенията на Леонардо да Винчи и става почетен гражданин на град Винчи. Майката на Маргарита е внучка на кмета на Москва Корольов, първият руски търговец, посетен от цар. При тези обстоятелства Маргарита получила отлично образование, учила езици, история и изкуство, но също така опознала стара Русия, не на последно място чрез многобройните слуги, включително бавачките: „Те шиеха и пееха, индивидуално или в хор, монотонни, меланхолични народни песни и думите на тези песни оформяха в душата ми първообрази, от които черпех настроение за моето художествено творчество през целия си живот. Има

една руска поговорка: „Храни, както храни земята, учи, както учи земята, обичай, както обича земята.“ По-късно, когато чух думата „Майка Земя“, видях лице, което приличаше на лицето на моята дойка Феклуша.“ Маргарита израства с руското християнство, молитвите пред иконата сутрин и вечер, незабравимия Великден. От 10-та до 13-та си година тя пътува с майка си, брат си Альоша, учителите и слугите в Европа, посещава швейцарските планини, Франция, Италия, Белгия, Холандия и Германия. Запознава се с творчеството на Мемлинг в Брюж и Рембранд в Амстердам, Тайната вечеря на Леонардо в Милано, Рафаел във Флоренция - тя, която притежава изключителна способност за възприемане и преживяване, за изкуство и природа, е чувствителна и духовно надарена. Тя копира картини в музеите, в продължение на месеци посещава училище по рисуване в Париж, а след завръщането си в Москва има прочути учители по рисуване, включително Иля Репин, в Петербург. Но Толстой, от когото тя търси съвет за пътя си в изкуството, я разочарова; занаятчийка или селянка, според него, която рисува вечер, за да си почине, тя не можела и не искала да стане. Не всичко било лесно. Мизерията на бедните класи не убягва от вниманието ѝ дори като дете („Чувствах се отговорна за всички страдания на света.“); като млада тя изпитва разрушителната сила на материалистичния възглед за света и човека. Тогава открива Платон, Бхагавад Гита и „Оправдание на доброто“ на Владимир Соловьов - и с математиката обиква обективно духовното. Постига голям успех с първите си картини, заминава за Париж и се освобождава от опеката на семейството си, работи в ателиета и по-късно със съпруга си, художника и поет Макс Волошин, се запознава с големи художници, включително философи като Бергсон. Въпреки това тя продължава да търси смисъла на изкуството и връзката му с живота.

Никой не иска да мисли сам

В Цюрих, където идва през 1905 г., тя слуша лекция на Рудолф Щайнер когато е на 23-години. „За първи път чух за начин за познаване на висшите светове, отговарящ на нашето време. Гледах отблизо профила на Рудолф Щайнер, слушах топлия му, ентузиазизиран глас и приемах всяка дума като добра новина. Възможно ли е наистина да има някой знаещ, истински духовен пратеник в наше време“. През есента на 1905 г. по препоръка на Анна Минслова, тя взема участие във вътрешен курс за обучение, воден от Рудолф Щайнер в Берлин („Основни елементи на езотериката“), запознава се с Матилда Шол, Евгени (Eugenie) фон Бредов, Елиза фон Молтке, Софи Стинде, графиня Полин фон Калкройт и Мари фон Сиверс. „Той говори за духовните предшественици на земята и на човека. Често се питах с каква способност в себе си изобщо можем да следваме тези описания, след като онези условия на земята, онези нива на човешкото съзнание, толкова малко приличат на нашите. Учудвах се, че в нашия език все още има картини и думи, които да ги опишат. Дали тези описания толкова много ни засягат, защото нещо от онези минали светове все още е останало в нас и около нас и едва чрез словото беше изведено в светлината на съзнанието, нещо изначално родно, собствено? Самият човек, свързан с Вселената от самото начало и само постепенно откъсващ се от нея, не трябва ли той да бъде разшифрован като йероглиф, в който е закодиран целият свят? Не е ли той плод на миналото, в което в същото време се крие зародишът на бъдещето? Разбрах, че не съм случаен гост на земята, а съотговорен човек, който може да помага заедно с другите в акта на спасението. Митовите, в които живеех от детството си, се оказаха действителна реалност.“ През следващите години, въпреки че често пътува напред-назад между Русия и Париж, тя посещава много основни курсове на Рудолф Щайнер в Берлин и Хамбург, Париж, Осло, Хелзинки, Нюрнберг, Касел и Мюнхен. Не всичко разбира: „Когато Щайнер още тогава говореше за предстоящите катастрофи, за войната на всички срещу всички, за разцепването на атомите и произтичащото от това унищожение, аз го слушах, без да разбирам – що за катастрофи биха могли да настъпят в нашата толкова солидна, хуманна култура?“ Тя води много разговори на четири очи с него за вътрешния път на обучение, за изкуството, историята, настоящето и бъдещето. „Не искам да Ви притискам, но искам да Ви помогна като по-голям брат.“ Той постоянно й дава упражнения, като приема вътрешния й път изключително сериозно. „Голямата топлина, която се излъчваше от него, ми въздействаше като ободряваща сила.“ Тя му разказва за духовното преживяване на природата в Русия и го пита за медитативни стихове за хода на времето и годината. Той й обещава стиховете (кче ще ги даде по-късно и че много добре разбира какво искам», 21 април 1909 г.); на Великден 1915 г., четири години по-късно, той й показва в Хелзинки наскоро публикувания Seelenkalender (Душевнен календар).

„Храни, както храни земята, учи, както учи земята, обичай, както обича земята.“

Маргарита не винаги се чувства комфортно в средите на антропософите. Кръгът от последователи я учудва, дори

и в Хамбург, на курса относно Евангелието от Йоан. „Мъжете ми се сториха педантични и филистери, а жените прозаични и в същото време сантиментални. В старите времена хората, следвали един духовен пратеник, вероятно са били други?“ Тя продължава да споделя с Щайнер своите съмнения за самата себе си и за другите. „Участвах в някои части от руското богослужение твърде реално, за да се съмнявам в неговата истинност. [...] В Русия хората стоят сериозно и скромно в църквата, тук всички са сантиментални и сладки.“ „Сладки?“ - той започна да се смее. Но в мен няма нищо, което да събуди сантименталност.“ „Във Вас не, но всичко се проектира в посока, обратна на това, което искате. Вие искате свобода и мисъл, а се получава обратното; тука властва Вашият авторитет и никой не иска да мисли сам.“ „Да, но аз не искам нищо друго освен свобода, това зависи от самия човек.“ „Няма ли опасност възвишените думи да загубят силата си, напр. имената на йерархиите, ако често се повтарят?“ „Но аз не ги казвам напразно.“ „Имам предвид другите хора.“ „Това е тяхната нетактичност.“ „Но Вие говорите тези думи, а от хората не може да се изисква нещо, което те не притежават.“ „Това ще мине, след 2000 години ще бъде различно.“¹⁰ Такива разговори е имало неведнъж – не много хора са говорили с Рудолф Щайнер по този начин; малцина притежавали класата, духа, чувството за качество и изтънченост на Волошина, нейния духовен такт и директност в отношенията с него. Тя съжалява, че той е поставил пиесите на Шуре: „Това, което той пише, е груба илюстрация, но не и изкуство“. „Би било погрешно да се мисли, че ако поставям неговите произведения, това означава, че ми харесват. Но в момента няма нищо друго и хората имат нужда от това. Изглежда не Ви харесва че правя това?“ „Не можах да го разбера.“ „Да, разбирате ли, ако бях съзерцателна натура като Вас, щях да говоря по друг начин. Разбирам Ви много добре – но аз трябва да действам.“»

„Вероятно не е имало много хора по онова време, които като нея напълно да разбират какво има той предвид и какво иска“, пише по-късно Розмари Вермбтер, която познавала Маргарита Волошина като малцина други и се грижила за нейното творчество.¹² Животът в Гьотеанума също не винаги е бил лек за „г-ца Сабашников“, както Рудолф Щайнер я нарича с моминското й име („нарочно“, както й казва). „Усещах нашия живот в Дорнах, заключен от болката, като сектантски и чужд на живота. Освен Майкъл Бауер, кой друг се интересуваше от културните феномени на съвременния свят? Кой все още искаше да се занимава самостоятелно с феномените на този свят? Знаехме всичко, преди да го изпитаме. Между нас и битието винаги стоеше цитат от Рудолф Щайнер. Дали Рудолф Щайнер не е целял точно обратното? Не трябваше ли да събирам собствен опит?“ Той говори с нея много за духовна Русия, за значението на антропософията за бъдещето на Източна Европа, а също и за Толстой, Достоевски и Соловьев. „Той стои пред Христос във власеница на каещ се за цялото човечество“, казва й той веднъж за Достоевски. Понякога тя се чувства некомфортно сред забележителни антропософи, но не и в близост до Майкъл Бауер, който става неин приятел и душевно я придружава

ва в тежки времена, както в Русия през 1917 до 1922 г." За Феликс Пайперс, архитекта Шмид-Курциус и Ернст Уели тя пише, че те са „възвишени, просветени, сериозни хора“, посветили живота си в служба на творчеството на д-р Щайнер. „Техните думи са изчерпателни и актуални, шегите удачни. Човек усеща такава солидност, такава сериозност във всичко. На такива хора може да се разчита. Но - колко ми е скучно с тях! Завинаги ли съм отровена от тези гениални руски негодяи? Уча се, уча се от германците, но понякога сърцето ми е обзето от такъв копнеж по Русия! Но тя е осъдена, тази безумна, безпътна Русия! Не, не е вярно. Това е Иванушка, глупачето, чийто красив пръстен е увит в мръсен парцал, но той притежава пръстена...» (8. март 1912 г.)“ За застрашеното развитие на руската душа с нейния копнеж и талант тя слуша много от Рудолф Щайнер в Хелзинки, където той

провежда великденската трапеза с нея и други руснаци (на курса «Духовните същества в небесните тела и природните царства»). «Трябва, скъпи мои [...] приятели, да проникнете в духовното. Трябва да намерите душата на духа. Знаете го, защото руската народна душа има неизмерими дълбочини и възможности за бъдещето.»

Ако се използват цветовете с усещането за реалност, с усещането, че Той е тук, тогава това вече е християнска живопис, тогава не се изисква никакво допълнително съдържание.

Християнското изкуство

Истинският фокус на срещата обаче са нейните въпроси за изкуството, за евритмията, драмите-мистерии, скулптурата и живописата. Тя взема присърце изграждането на сградата на Гьотеанум, в което участва - Макс Волошин също идва в дните, когато избухва войната, след като Маргарита му пише колко важен е строежът и работата по него («От дните на Хирам не е имало нищо подобно.») «Г-жо Сабашников, можете ли да свикнете с тези форми?» пита я Рудолф Щайнер. Тя прави резби и рисува върху малкия купол. Когато по желание на художниците Рудолф Щайнер променя малкия купол, единственото произведение, което запазва, е нейният египетски Посветен. „Днес Христос трябва да се търси във всички области, включително в живописата“ това са последните му думи към нея. Тя следва този завет в немурна работа през почти петте десетилетия, които ѝ остават след смъртта му. „Христос иска да се разкрие днес, това е неговата същност. Светлината блести в тъмнината и се появяват цветовете, неговото откровение, неговият език. И ако човек говори на този език, ако използва цветовете с усещането за реалност, с усещането, че Той е тук, тогава това вече е християнска живопис, тогава не се изисква никакво допълнително съдържание.»

Петер Зелг

„Дас Гьотеанум“ – февруари 2022 г.
Превод: Агенция „Валера“

Снимка Маргарита Волошина , 1914, Архив на Гьотеанум

БЪЛГАРСКОТО УЧАСТИЕ В СОЦИАЛНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ 7 - 9 октомври 2021 г. в Дорнах

Малка група от колеги от Софера, приятели, които са свързани със социалната терапия и групата по арт-терапия на Вихра Бояджиева- Калапишева, хора, които дълбоко се интересуват от интернационалните аспекти на антропософската лечебна педагогика се срещнахме присъствено в Арт Център НЕО ГЕЯ и участвахме през дигитална платформа в международната есенна конференция по лечебна педагогика и социална терапия, състояла се от 7-9 октомври 2021 г. в Дорнах, Швейцария. Всеки един от трите дни участници от 30 страни дискутираха по една от темите „Приемане, резонанс, изборни общности“ и заедно с „Творците на бъдещето“ от младежката секция споделяхме вдъхновяващи и обединяващи идеи като отправна точка за новото социално общество. Ето и няколко отзива след участието ни - “Все още съм под чудното въздействие на конференцията! Много съм благодарна и щастлива за такава прекрасна възможност още

веднъж да усетя атмосферата и чудесата, които се случват в Гьотеанума!”

Централната тема се основава на прочита на 9-та лекция от „Лечебно-педагогическия курс“ на Рудолф Щайнер. От 2013 г. екипът работи за малките есенни конференции с лекция от цикъла. 9-та лекция се занимава със способностите на „духовния аз“ и конференцията би искала да даде място на въпроса как различните хора могат да живеят и работят заедно. Откриването на всеки ден от конференцията започна със съвместно пеене и изследване на звуците, което бе ръководено Анна-Кристина Горбачова от Германия. Това встъпление беше усетено много силно от всеки един от нашата малка група.

Вечерната програма включваше въздействащ разказ за биографията на Карл Кьониг от Мелоди Бринк и Янте Лавурт, а други практически дейности от работните групи, в които достъпността в дигитална среда ни възпрепятства да се включим, бяха рисуване на форми и цветове, движение и разкази, пластициране с восък и глина, като всички те се основаваха на концепции, които разглеждат взаимоотношенията между център и периферия, междинните пространства помежду ни и полярностите, които ни движат и разлюляват. Седмият класен урок беше съвместно подготвен и представен в присъствена форма от Барт Ван Мехелен.

Ретроспективно в последния час от срещата ни заедно и поотделно търсихме отговори на въпроси, кое ни развълнува, къде преживяхме моменти на вдъхновение, успяхме ли да открием това, което отнема, ограбва сили при работата ни, както и кое е нашият най-голям извор на сили и кое ще остане трайно в душите ни от тази среща, ще допълни и доразвие визията за работата в бъдеще. Ето някои от обобщените отговори от нашата група:

“Много силен момент за нашето общо изживяване бе началото на конференцията и съвместното пеене. Подаването и приемането на звука от човека до теб, създаването на общото звучене между хора присъствено и хора, свързани посредством дигитални устройства по целия свят създаде отклик, отвори пространството, за да се осъществи приемането. За да приемеш трябва да отдадеш и трябва да се включиш с устрем в този поток.”

“Атмосферата беше много позитивна и зареждаща, имаше много топлина. Въпреки това всички участваха със своята мелодия и сякаш си я предаваха един на друг. Получи се уникална звукова картина. Нейното звучене беше

хармонично, неповторимо и вълнуващо. Тази песен беше за мен затрогваща и възвисяваща. Това беше хор на душите и сърцата на хората с добра воля, дошли от целия свят!” “Съкровеното споделяне за приемането беше като изповед. С голям интерес и радост слушах разказите на тези, които с вълнение споделяха за своя живот, за участията си в общностите, за работата си. Чух възхитителни неща от хората, посветили себе си и съдбите си на антропософския път, за тяхното личностно развитие, за тяхната мъдрост, за общата им работа с другите”. “Бях впечатлена и очарована от младежите, които говореха как и защо са избрали антропософския начин на живот и дейност. Усетих вдъхновението в забележителните послания и стихове, които изпращаха и хората, участващи онлайн в конференцията.”

“Вдъхнових се от пеенето всяка сутрин, от темата за Духът-Себе. Мога да пренеса в работата си споделянето за отваряне на пространството вътре в мен и приемане на Аза на другия. Извор на сили за моята работа е сътрудничеството между отделните инициативи, изграждане на общности.”

Съвместното пеене ни даде насока на мислите в следващата среща - чийто формат бе наречен аквариум. Формира се един широк външен кръг и вътрешен кръг с пет стола, които се заемат от тези, които искат да говорят. Всеки от външния кръг може да влезе във вътрешния, щом усети тази необходимост, но във всеки един момент едно място във вътрешния кръг трябва да се поддържа свободно, за да приканва думата да достигне до повече хора. Нели Нановска сподели, че този формат на дискусия напомня метода на Сократовия дебат, при който се търсят общи, общоприети истини, които оформят въпросите и ги изследват, за да се определи тяхната съгласуваност с други въпроси. Основната форма е поредица от въпроси, формулирани като тестове за логика и факти, предназначени да помогнат на човек или група да открият своите убеждения по някаква тема; проучване на дефиниции и стремеж да се обобщат сходни характеристики, споделяни от различни конкретни случаи.

Всеки от нас сподели, че извор на духовни сили намира в книгите на д-р Щайнер, в подкрепата на приятелите и от групите с антропософски дейности, в работните групи, в добрите дела на хората.

Вихра обобща на финала, че в сегашната сложна обстановка в света, тази форма на пряко и онлайн участие в конференцията е изключително добра! Да сме съпричастни към големите, съвременни проблеми, да бъдем всички заедно в запазването на антропософските идеи и начин на живот и дейност, да работим дружно за изграждането на един подобър свят на мъдрост и любов!

Ирина Папаро

ПОЛЕТ НАД ЗЕМЯТА

Поезия

Авторите на тези стихотворения преминаха прага на Духовния свят, но ни оставиха прекрасни словесни шедеври. Нека си спомним за тях и чейки стиховете, да съпреживеем мигове на топли обич и признателност. Благодарим ви, приятели, да бъде мирен и светъл полетът на душите ви!

Космично

Не зная – откъде се взе у мене,
усещане нетленно за космичност?
Трептящо и пулсиращо звънтене,
напомнящо тръпчива безграничност!

От где се взе, разцъфнала и сочна,
нетленно – тленна обич във всемира,
ухаеща на свежа непорочност!...
Каква любов дълбинна в мен извира?

...Една вълна, поела отдалеко,
с гальовна нежност думите ми плиска.
И някаква невидима планета
да я последвам към небето иска.

Поспри се, ти, нагоре устремена,
разтворена, Душа! Каква комета
ти дава знак, та в сънната Вселена
се стрелваш ти с мощност на ракета?

...Но всъщност знам, не трябва да те
питам. –

Душа под ключ, притискана с години,
Към слънцето и космоса политаш
да пиеш смях от звездни раковини!...

Юлияна Янкова

Боже, животът е прост.
Как го направихме сложен?
Скъпи софри и разкош...
Толкоз ли, Боже, си можем?

Ти ли така отреди?
Ние така ли избрахме?
Имало глад и преди,
ала съвсем други бяхме.

Носехме порив в кръвта,
Вярвахме, даже мечтахме.
Тичахме с ключ на врата
бяхме ли, днес ли проспахме?

Нямахме много, но то,
Май и не трябваше много –
Порив, мечта и легло
и да творим, както можем.

Можем и повече, знам,
ала така ни се случи...
Ти, аз, тя, то, те и там
Нещо съвсем се закучи.

И да творим необят
Днеска така ни е нужно.
В този разюзден див свят
Да сме хора добри и задружни.

Юлияна Янкова

Видьовден

Раздавах бисерите на „свинете“
Да, грубичко е.
Може би.
По-точно е да кажа „Спрете!“
О, хора, спете!
Сто вини.

И хиляди лъжи несретни
на плещите ми днес лежат.
Но нека грубо да пресметнем!
Живот ли е или пък път?

И ако път – какъв по-точно?
Разгулен, тежък, невървян?
Или пък нещо непорочно,
почти свещено. Като храм?

За нас вещае друго време,
И бъдеше, и път, и свят?
О, нека свялото пребъде,
човек да е за всеки брат.

О, нека всичко да се случи,
но да сме хора ден след ден.
Каквото и да се получи
Аз знам, че има Видьовден.

Юлияна Янкова

Чистилице

Бог ме преведе през всички неща.
Всичко ми взе и всичко ми даде.
Бог ме въздигна и свря в пепелта.
Той ме обича. И ме удари.

Бог знае всичко. И всичко е там
В нашето малко невидимо свое.
Бог е небето. И птица и храм.
Но е в сърцето, което е мое.

Бог всичко знае и вижда. Нали?
Ние сме негови бисери малки.
Бог ни обича. Чрез нас Той твори
И с него не сме никога жалки.

Бог е отвътре. Гледа оттам.
Той е в сърцето, невидимо ласкав.
Бог няма нужда от никакъв храм.
Той е животът. До грам. Без остатък.

Юлияна Янкова

Животът

Колко бързо той си отминава.
Зима...подир нея стрък трева.
Вече е скъсена тази права.
Чезне. Бях на трийсет, а сега...

Само в сън са младите пейзажи
Утрото ги пъди с нрав суров.
Есен граби помислите снажни.
Отлив се опълчва срещу зов.

И кога ли всичко ще изчезне?
Нямам слово да го изрека!
Вече ще се скърши моят глезен,
а са нови дните на века.

Не, сърце, от смърт не ми е страшно.
Тялото ще мре – духът ми не!
Нека край да мята злостно ласо.
Все едно – напред е висине.

Руслан Цеков

Утро

Утрото е всичко за душата.
Тръгне ли – от него диша цвят.
То е несъмнимостта узната.
То е в мен и полъхът навят.

Дайте ми го, неродени сили.
Като в Божи час да го съзра.
Сълзи вече в мен са се вкротили.
И целей щастливата сълза.

Нищо, че е в мен, натегла възраст.
Като в наплив, ще я понеса.
Вярват на живот, и много бързат
неотрасналите чудеса.

Все е то – напъллото утро.
В мен, за да го имам – бой сверен.
Пепеляшкино краче обуто.
В приказка – отведен мой рефрен.

Руслан Цеков

Звездици мои - бисерчета бели!
Възхождащи сте сякаш зарад мен.
И меките пространства сте превзели
на фона здрачно-син и омладен.

И вирам ви с око неутолено,
защото вещь ще ми внушите знак.
Че форма търси вашата неземност
и неин повик е на стреме пак.

О, святата прикана ще послушам
и слово на перото ще задам.
Где медено-златиста сочна круша
на сетива и вкус ще е балсам.

Стиха на панорама ще възложи,
събратята му сбрала, и предци.
Звездици мои – дан и воля Божя,
където тих, поете, ти не си...

Руслан Цеков

ПОЕЗИЯ

Написах ли за тебе вече всичко?
Аз още продължавам да вестя.
И все така пред теб припадам ничком
и пред сакрален кът реда цветя.

От нищо още изнурияван шепна
намерените думи пред света.
И даже да подавам скромна лепта,
куплетите дантелени плета.

Понякога и сили не достигат,
и губен е контролът поверен.
Но винаги простряната верига
изпълва намечания терен.

И аз откривам своята нирвана,
вселена от лазурното небе.
И носи празник оня слог обхванат,
дошъл, какъвто никога не бе...

Руслан Цеков

ДА ЖИВЕЕМ БЕЗ СТРАХ

Да живеем без страх.
Бог е в нас
и душите ни знаят,
че смъртта е прегръдка с Безкрая,
че зад хоризонта отвъд
следва друг хоризонт.

Тук сме със мисия ясна,
животът несъкрушим,
не е трупане,
изхвърляне на баласта
докато полетим.

Михаил Кендеров

Потъвам в безмълвие

Потъвам в безмълвие
Не в забравя и безнадеждност,
сянката ми в светлината изчезва.
И се разтварям в света,
Вечността ме обгръща.
Като си тръгвам от тук,
отвъд се завръщам.
Ясно и просто е,
колкото пропасти -
толкова мостове.
Тялото все по-тежи,
все по-олеква душата,
а Духът ми свободно кръжи
и в двата свята.

Михаил Кендеров

Зъберите решат облака.
Здрач ръми.
Борове счеждат тишина

Бърза сянка на гларус
в огледалото на морето.
Кой ще помни моя живот?

И аз отплувам
с безмълвието на листа,
удамено в бърбивостта на ручея.

Михаил Кендеров

ОПТИМИСТИЧНО СБОГУВАНЕ

Не под небето на славата,
под облачното небе
живея, не преживявам
и с недобрето сме на „добре“.

Животът ми тук е на свършване,
но аз съм си същия
и все в началото.
Повтарям и преповтарям си детството.
Негероично, естествено
Умирам, не се предавам
само си тръгвам от тялото.
Азът ми да продължава
своето странстване
в безкрая на Времепространството.
Сбогом на всички, до бъдните
щастливи срещи в отвъдното!

Няма минало, настояще и бъдеще.
Няма смърт.
Има безкрай, незабравя.
Във всеобхвата на Вечността
в себе се носим нещата.
Тук - в паметта на ума,
отвъд - в паметта на душата.

Михаил Кендеров

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

ИЗДАТЕЛСКО АТЕЛИЕ АБ

“Окултни изследвания върху живота между смъртта и новото раждане. Живото взаимодействие между живите и мъртвите” (GA 140), Рудолф Щайнер

Предлаганият том 1 „Антропософията и политическият окултизъм. Окултно-политически причини и последиците от руската перестройка“ е първата творба на Геннадий Бондарев на български език, която излиза отпечатана и е част от една трилогия, която, според собствените му думи, не е специално замислена като такава, а естествено се е получила от темите, разглеждани в съставящите я произведения. Българският читател ще има късмет да я получи в напълно завършения ѝ вид много бързо след точката, която Бондарев сложи в средата на 2021 г., с излизането на последната книга „Импулсът на антропософията между доброто и злото“, благодарение на усилията на „Издателско ателие Аб“.

Не се бях запознал с Бондарев като автор на вторична антропософска литература до преди 6-7 години. Ползвах единствено двата му тома на „Енциклопедия на духовната наука“, които поразяват с обема на проучените и систематизирани по теми произведения на Щайнер. Първото нещо, за което ми дойде импулс да превода, бяха трите есета „Събитията в Украйна и възможният сценарий на бъдещето“. По-късно те бяха обединени и допълнени в една обща книга със заглавие „Текущите събития в Европа“, която ще представлява втория том на трилогията. След есетата, през 2020 г. излезе книгата „И ще познаете истината...“, в която авторът си дава сметка, че заедно с двата тома на „Антропософията на кръстопътя на окултно-политическите течения на съвременността“, издадени през 90-те години на 20. век, се е получило нещо цяло, което изследва процесите в света и Европа от антропософска гледна точка в 20. век и до днес.

Като основен методологичен принцип в тези книги е залегнал фактът, че действителността представлява единство, едната страна на което е светът, даден ни във възприетия, а другата – свръхсетивният свят. Това значи, че няма нищо в сетивния свят, което да няма едно или друго отношение към свръхсетивния свят и обратното: няма нищо свръхсетивно, което да няма своето проявление в сетивното. Този основен методологичен принцип на духовната нау-

Окултно-политически причини и последиците от руската перестройка“ – автор Геннадий Бондарев

ка, е нещото, което разделя антропософското виждане върху нещата в света и това на официалната наука като цяло, като определя доста често напълно противоположните схващания за едни и същи неща от най-широк спектър – като се започне от физиологичните процеси и това, дали сърцето движи кръвта в тялото или кръвта движи сърцето, преминава през най-интимните въпроси на сексуалността и това нормално нещо ли е хомосексуалността или не съвсем, и се стигне до Вселената и това, безкрайна ли е материалната Вселена, или се простира само в рамките на Слънчевата система. Господството на материалистичния миросглед днес доведе до безумните идеи за пилотирани полети и колонизиране на Марс, до по същество, тоталитарните закони в някои страни за задължителна ваксинация срещу ковид, до вакханалията от идеи за приравняване на двата пола с безбройните сексуални деформации и все по-успешните опити за налагането им като норма, до напъните на либерал-прогресистите да спрат честването на Рождество в ЕС, до ексцесиите на движенията на чернокожите и т.н., и т.н.

Авторът казва, че в 90-те години на миналия век става колосална смяна на версията на нашето минало, формирала всички сфери на живота ни в комунистическо време. Мнозина се оказват толкова свързани с предишната, много изкривена версия, че са неспособни изобщо да се впишат в новата версия. Всяка власт се стреми да тълкува историята на миналото, съобразно своите интереси, знаейки, че това значително повлиява на настоящето. Променя се властта, променя се и версията за миналото. Но въпреки тези еквилибристики, във всичко това има и реална компонента и тя е образувана от ръста на съзнанието, а заедно с него и разбирането на смисъла на ставашото. Това реално променя миналото и тези промени няма да имат край, защото човешките дела в тяхната дълбинна, сетивно-свръхсетивна същност са неизчерпаеми, затова и трябва да се отнасяме към тях колкото може по-сериозно. Именно към такъв ръст на съзнанието са насочени книгите на Бондарев, защото съзнанието

на изучаващия духовната наука и на нейна база на всичко, което се случва в света, е отворена книга за духовните йерархии и следователно съдържанието на такова съзнание е от значение за света. Антропософите с тяхното отворено за Божествените йерархии съзнание трябва да свидетелстват пред духовния свят за истинското състояние на нещата на земята и тук всяка заблуда се превръща във вина с далечни кармични последици.

А има камара заблуди в официалната версия на историята. Особено ефективен и мощен начин за пряко въздействие на ариманическите братства по света е разпространението на неистини, които действат като истина. Много от антропософите също са безсилни срещу тях. Хората без съпротива следват потока от дълбоко вкоренена масова пропаганда и станалите обичайни мнения, представи и преценки. И тъй като те вече са влезли в етерното тяло, хората се възмушават и дори побесняват, когато им се представят факти, които изобличават лъжите, станали част от тяхното същество. Лъжата вече е набита в етерните тела на хората и когато прозвучи истината, става срыв във взаимодействието на нервната система с кръвоносната система – това е източникът на истерията. Духовното същество на лъжата се бунтува в астралното тяло и е невъзможно да го прогоним чрез убеждаване и обяснения, тъй като то се корени също и в етерното тяло, където е проникнало през разсъдъчната душа, обработена чрез сугестията на средствата за масово осведомяване. Изправен пред истината, такъв човек започва да изпитва задушаване и прилив на кръв към главата, затова е безсмислено, глупаво и опасно да се дискутира с него – най-пресен пример са дискусиите в историческата комисия между България и Република Северна Македония по въпросите за общата ни история. За такива хора е станало въпрос за битие, а не само за съзнание да останат при стария предразсъдък и при лъжите. Такива хора сега има из цял свят, както сред привържениците на партиите, така и такива, които са далеч от политиката. Сред тях, естествено, има и много хора, които смятат себе си за антропософи, но те са толкова антропософи, колкото йезуитът е християнин.

Такъв тип поведение води до премахването на цели

глави от издадените в Германия книги на Бондарев. Той казва, че живеейки изолирано в Съветския съюз, са смятали, че само у тях съществува дива цензура. И голямо било учудването му пред това, което открил на Запад, когато най-накрая попаднал там. Оказва се, че цензурата е същата там, само че формата ѝ е различна. На Запад възпитанието на човека е такова, че той самият няма да вземе книгата, която не е одобрена от официалната пропаганда. У нас хората не четяха такива книги поради страх от наказание, а западният интелектуалец се страхува не от наказание, а дори от теоретичната възможност за вреда върху кариерата му, без дори да се замисля докъде може да докара всичко това света и в крайна сметка самия него. С други думи на Запад няма нужда от полицейска принуда, тъй като интелектуалците просто са дресирани. Единици са като професора от Университета в Торонто Джордан Питърсън, нашумял напоследък с възроптаването си срещу набиращата огромна скорост идиотия, която заплашва скоро да залее и нашия континент. А както казва Щайнер, ако днес достатъчен брой хора искат да разберат какво и как се случва, тогава всичко в света би тръгнало по различен начин.

Бондарев ме попита какъв е режимът в България и ще може ли да излезе пълната версия на книгите му. Успокоих го, че засега сме остров на свободата в сравнение с това, което става в Централна и Западна Европа и отвъд океана. Не знам докога, обаче, защото изнасянето на факти за решаващата роля на евреите в Октомврийската революция в частност и изобщо в световната история като деструктивна сила не просто не се вместват в официалната версия на историята, но веднага получават печат „антисемитизъм“, а изразяването на съмнения в официалната версия за холокоста подлежи на наказателно преследване в над 20 държави в Европа.

Много са темите, които ще провокират съзнанието на този, който ще рискува да вземе в ръце първия том от трилогията, но, уверявам ви, заслужава си, защото напълно изпълнява задачата си за повдигане на съзнанието на читателя и отваряне на очите му за много неща.

Евгени Мангуров

ОТ СВЕТА – НИКОГА ПОВЕЧЕ ВОЙНА ЗА ЕВРОПА ОТВЪД ПРАВОМОЩИЯТА

Кризата в Украйна продължава да ескалира. Каква роля играе Европа? Да се избегне конфликта между лагерите на Изтока и Запада е възможност за нея. Това ще изисква ново разбиране за страховете, за самоопределянето и доверието един в друг, както и правилни политически идеи и решителност.

Луис Дефеш разговаря с Джералд Хефнер:

Как виждате ситуацията в и с Украйна?

Ситуацията е драматична. Опасно е онова, което се случват там. Повече от 100 000 войници са струпани на границата между Русия и Украйна. Изтокът и Западът се наддават взаимно с искания и заплахи. Тонът става по-нетолерантен и насилствен. Ужасен съм от това колко небрежно медиите в средата на Европа днес отново говорят за война и колко небрежно дори се води война. Мисля, че това е връщане назад към време, кое-

то смятах, че е преодоляно.

Проблемът съществува там от няколко десетилетия. Как се появи?

Проблемът ни връща много назад. Ако погледнем само последните няколко десетилетия, трябва да си припомним, че имаше период от около 45 години след Втората световна война, в който Европа беше разделена от стена и бодлива тел и двете страни се взираха една в друга. Това беше времето на Студената война и трябваше да се промени през 1989 г. Не военните, тайните служби или правителствата, а гражданите преодоляха логиката на разделението. Това движение започва в Източна Германия, със свещи и с песни по улиците. Имаше паралелни, понякога дори по-ранни движения в Прибалтика, Армения, Грузия, Полша, Украйна и други страни. Това беше

движение за самоопределение, свобода, демокрация и сътрудничество в Европа. Стената падна и Германия се обедини.

По това време работех в Бундестага. Първоначално се водеха официални разговори само на ниво правителства, тоест с инструментите на външната политика. Но аз видях събитията като въпрос на бъдеща вътрешна политика и следователно на демокрация, на парламента. В крайна сметка ставаше дума за оформяне на нашето общо бъдеще. След това по мое предложение Бундестагът създаде специална комисия за германското единство, която придружава всички разисквания. Заедно с трима други колеги станах докладчик на германския Бундестаг за единството, така че получих задачата да наблюдавам отблизо преговорите, да докладвам и да разработвам предложения за пътя към бъдещото единство на Германия от името на парламента. Решаващ въпрос беше дали Съветският съюз, представляван от Михаил Горбачов, ще даде съгласието си за единството на Германия, така че това, което преди е било промеждутъчна зона на Изтока, т.е. ГДР, в бъдеще да стане част от федералната Република Германия. Одобрението беше дадено при условие, че НАТО, тоест западният военен алианс, не напредва по-нататък на изток. Това беше обсъдено по това време, но не беше записано в писмен вид. Участниците от двете страни потвърдиха това.

Но това обещание бе нарушено. НАТО постепенно напредва на изток. Полша, Чехия и Унгария се присъединиха през 1999 г., по време на първото разширяване на изток, България, Естония, Латвия, Литва, Румъния, Словения и Словакия през 2004 г., Албания и Хърватска през 2009 г., Черна гора през 2017 г. и Северна Македония през 2020 г. Процедурата за приемане е в ход за Босна, Херцеговина, Косово, а Сърбия, Грузия и Украйна искат да бъдат приети. Освен това има разполагане на войски и все по-агресивни военни маневри и от двете страни. В Украйна имаше усилия през 2013/14 г. и в момента има такива за присъединяване към Европа и НАТО. За Запада всичко това само потвърждава културното, политическото, икономическото и военното превъзходство на собствената му система. Русия, обаче, се чувства все по-потискана и ограничена. От гледна точка на руското ръководство Украйна принадлежи към собствената му сфера на влияние. В това отношение тя не иска да търпи НАТО.

Освен това районите на изток около Донецк и Луганск са населени предимно с рускоезично население. Напрежението там се е увеличило и Русия твърди: „Трябва да защитим нашето руско население в Украйна. Ние сме тяхната гаранция за сигурност.“ Западът предупреждава за нахлуване и заплашва с най-насилствени контрамерки. Това ескалира от ден на ден.

В нашите вестници, обаче, можете да прочетете история, различна от тази, което описах по-горе. Нарочно го казах по този начин, защото през повечето време четем само за непрестанните провокации на Путин, които изискват твърда и единна реакция. Различно е в алтернативните и левите медии. Те споделят позициите на Путин и затова виждат цялата вина и агресия у Запада. Това не е по-добре. Такова пристрастие е само отражение на онези, срещу които човек уж се защитава. Но също трябва да се каже, че Русия на Путин е агресивна, националистическа, тоталитарна. Едва ли има свобода. Истинската опозиция е забранена, потискана, затворена в лагери и често дори убивана.

Така че е важно е да се каже: „Оставете хората да избират сами, да решават сами.“ И да видим дали има друг вариант: не или решението за Запада, за САЩ и НАТО, или за Изтока, за Велика Русия на Путин, а за трети вариант, който стои по средата (или по-добре: над него): за Европа. Свободна, самоопре-

деляща се, неутрална Европа. Тогава вече няма да става дума за старите събития, за вземане на една или друга страна, а за преодоляване на двете, за изграждане на мостове и запълване на окопите. Да обединим Европа.

Колкото и легитимно да изглежда на пръв поглед желанието на Русия да уважава своята „зона на влияние“, идеята за ограничаване на свободното решение относно политическия курс на независимите държави (и по този начин решенията на тяхното население, техните суверени) е нелепо и неприемливо в днешния свят. Но ако свободният избор не беше синоним на смяната на страната и блоковата принадлежност, а води до взаимна независимост и на двете страни, тогава той би бил осъществим без масов страх и заплаха.

Следователно трябва да започнем да мислим за Европа – а също и за този конфликт – извън логиката на блока.

Съществуват ли в Украйна едновременно две направления на мислене - от една страна, чувство за свързаност с Русия и в същото време желание за повече демокрация, свобода и повече връзка с Европа?

Да, има и двете. И двете са закони. Погрешно е да се разпределят хората в лагери и да се представят нещата като несъвместими. Погрешна е политика, която казва, че една държава може да принадлежи само на Запада или на Изтока. Това е абсурдна, антагонистична гледна точка. Това време всъщност свърши. Искам Европа като цяло да разбере, че не е Западът или Изтокът, а пространство между тях, в което трябва да развиваме собствени форми на сътрудничество и взаимна защита. Така е и в Украйна. Трагично е, че западно ориентираната част на Европа спори толкова ескалирано в момента и позволява да бъде „теглена пред каруците на Запада“. От друга страна, руските велики амбиции и все по-националистическият милитаристичен тон на политиката там са също толкова трагични. Би било подходящо да търсим решения заедно с хората там, решения извън войната, решения отвъд тази фалшива алтернатива Изток или Запад, НАТО или Русия.

Така че можем да намалим потенциала на заплахата в Европа и да се развием като общо (без блокове) пространство на мир, свобода и сътрудничество. Това беше идеята и това все още щеше да бъде възможно. Европейският глас в преговорите за Украйна може да бъде този, който не укрепва нито НАТО, нито Русия, както в момента правят много участници от едната или другата страна.

Вземете Украйна. Това е страна с различни групи от населението. Има много украинци, руснаци и татари – да назовем само най-големите групи от населението. Тяхната култура, традиции, а често и интереси са различни. Това води и до различни ориентации в настоящите конфликти. Докато смятаме, че Украйна може да принадлежи само тук или там, по един или друг начин, една група винаги ще се чувства потисната. Следователно, разбира се, трябва да има и автономия в различните региони. Трябва да има самоопределение, например за Донецк, за Луганск, за Мариупол, за Крим и т.н. Но всичко това е възможно само ако спрем тези сценарии на заплаха, разглобим оръжията, преодолеем блоковата логика и си гарантираме сигурност. Това е възможно, ако Изтокът и Западът се уверят един друг при сключването на договор, че повече няма да се атакуват. Тогава можете да разглобите повечето оръжия.

Как би могла да изглежда тази европейска политика, ако преодолеем логиката на блока?

Това е добър въпрос, защото никога не е задаван в политиката. Трябва да започнем наистина да проектираме бъдеще-

то, да преосмисляме. Бъдещето, което бих искал да видя за Европа, е да демонтираме именно тази логика на блоковете, на тези военни потенциали най-вече по границите. Можем и трябва също постепенно да преодолеем идеята за национална унитарна държава, макар и само защото населението във все по-малко държави е еднородно.

Да вземем за пример валдорфските училища. Те трябва да отговарят на приложимите правителствени изисквания във всяка страна по света. Навсякъде правилата са различни. И всяко валдорфско училище прави компромиси, защото трябва да ги следва. Това, което се тества и документира в края, играе важна роля. Но често научаваме неща, които нямат смисъл от гледна точка на валдорфското образование. Удостоверенията за завършване на училище се определят от националното законодателство, също и сържанието на училищната програма. Но какво би станало, ако валдорфските училища се споразумеят помежду си какво трябва да се отнася за тях? Те биха могли да направят това много по-добре. Човек може да си представи това и отвъд границите. Тогава бихте могли да кажете: живеея в Луганск или живеея в Киев и изпращам децата си в валдорфското училище. Правилата за това валдорфско училище не са създадени от украинската държава, дори не от руснаците или САЩ, а от хората, които се свързват с това образование и които са компетентни в него.

Можете също да отнесете този пример и за други области, например икономическата. С кого работя икономически не се диктува от границите на държава или система на политически съюзи. За съжаление в момента хората все още мислят в затворени блокове. Трябва да разбием това и да стигаме все повече до самоопределение и самоуправление в тези области.

Много хора днес искат да укрепят националната държава. В наднационалните, технократични структури те изпитват загуба на демокрация, например в Европейския съюз. Какво бихте отговорили?

Тези хора са прави в своя анализ, но не и в последствията, които извличат от него. Технократичната опасност – трагедията на днешния свят – идва и от факта, че законът досега е бил и все още е национален. Законът намира своята граница на границата на националната държава, а това не може да реши много проблеми. Това започва с правата на човека, продължава с екологичните и климатични проблеми, например прекомерния улов в океаните. Не можем да регулираме това само с германски или френски закон. Нуждаем се от закон, който да има влияние извън националното ниво. Така че ние трябва да развиваме право над националните държави. Ако нямаме нова идея как да правим това методично, тогава това неизбежно се свежда до технократия и централизъм и в крайна сметка може би дори до световно правителство, което ни казва как да се храним или дали трябва да се ваксинираме. Това е много опасно, но не и идеята, че трябва да има развитие на закона във всяка област. Тази идея е правилна.

Където и да създаваме справедливост, трябва да има социално самоопределение. В епохата на демокрацията – или антропософски бих казал: в епохата на Съзнателната душа законът вече не е нещо, което човекът или авторитетът могат да предявяват към другите. Като граждани, като човешки същества, всички ние имаме една и съща стойност. На ниво закон всички сме еднакви. Рудолф Щайнер казва, че днес само това, в което всеки е имал възможност да участва, може да се счита за право. Трябва да става дума за това как укрепваме прякото ангажиране на хората на всички нива чрез гражданско участие, чрез обсъждане, пряка демокрация, т.е. гласуване. Трагедията днес е, че хората трябва да спазват закона на своята държава,

защото нямат други възможности. Но тези, които имат много пари, включително големи мултинационални корпорации, избират закон, който харесват или изобщо не се придържат към никакъв закон, например, не плащат данъци, защото могат да ги избегнат. Решението на това не е да си затваряме очите, а да се запитаме по същество кое право на кое ниво принадлежи. Какво трябва да регулираме и къде?

Как можем да разширим този образ за Европа между Запада и Изтока?

Преди всичко бих казал, че хората в Европа отдавна са там в по-голямата си част в душата и копнежа си. Това е идея, която отдавна е жива в умовете и сърцата им, но не се реализира политически. Освен ако не сте в такава драматично влошена ситуация, в каквата в момента е Украйна. Ще чуете много други мнения, но дори и това е крайно маргинално за хората, които казват: „Спрете тази лудост, трябва да намерим начини да работим заедно и да се разбираме.“ Липсват политически концепции, идеи като цяло. Важното според мен е, да се сбогуваме с тази идея, че държавата е по-висшестоящ над своите граждани и единственият определящ фактор и законодател. Трябва да разберем, че като човешки същества сме свързани на напълно различни нива. Едно от тях е правно-политическо, друга е интелектуално-културно, или икономическо. Във всички тези слоеве има различни видове условия в държавата.

Когато става въпрос за формиране на правото в икономическата сфера, тогава става дума за любов, сътрудничество, работа един за друг. Когато правя бизнес, винаги действам за другите. Интересно е, че има много икономически отношения между Германия и Русия. Когато говорите с хората, разбирате, че това не се ръководи само от очакванията за печалба. Има силен човешки, емоционален компонент. Тези, които работят заедно, се доверяват един на друг и са очаровани от качеството на другата страна. Русия е силно ориентирана към Европа. Но германците, които работят в Русия, винаги говорят за това как преживяват тази дълбочина на руската душа и характер и тази невероятна емоционална сила, която можете да почувствате там. Ако погледнем САЩ, най-силното нещо, което имаме, е това „Искам да се утвърдя“ – мислене, което е силно фокусирано върху егото. В Русия има друго мислене, фокусирано върху „ние“, върху общността. Заедно можем да съставим Европа, ако имаме и видим тези сили, тези качества. Как можем да построим моста? Какво можем да научим ние от тях, какво могат да научат те от нас? Ето къде се случва реалността. Имаме инициативата: „Да живеем без въоръжение“, където хората казват като самодекларация: „Готов съм да живея без защитата на военното въоръжение. И не искам оръжия да продължат да се купуват и използват от мое име.“ Това е моралната сила и моралната посока, която можем да наблюдаваме в Европа в момента. Това, от което се нуждаем, са политици, които поемат този копнеж и го превръщат в реалност. Кризата в Украйна би била чудесна възможност за това.

Ами ако някой започне да работи за тази идея? Бившият швейцарски външен министър Мишелин Калми-Рей каза, че Европа трябва постепенно да стане неутрална и необвързана. Ако германското правителство, заедно с френското, предприемат действия в този смисъл, може да бъде наистина интересно! Същност силите ще са там за това. Но липсват идеите, ясните мисли. И липсва волята това да се формулира политически и след това да се осъществи, да се работи за това. Завещанието все още липсва.

ПОКАНА ЗА РЕДОВНО ГОДИШНО ОБЩО СЪБРАНИЕ НА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ 2022г.

Управителният съвет на сдружение с нестопанска цел „Антропософското общество в България“ уведомява всички членове на Обществото, че свиква редовното общо годишно събрание на 16. април 2022г. (събота).

Събранието ще се проведе в залата на училище „Н. Райнов“ на адрес: гр. София, ул. „Александър фон Хумболт“ № 7.

Начало на Общото събрание – 13:00ч. (при спадащ кворум – от 14:00ч.)

ДНЕВЕН РЕД:

1. Доклад от Председателя за дейността през 2021г.
2. Годишен финансов отчет за 2021г.
3. Обсъждане и изказвания по доклада за дейността и финансовия отчет.
4. Избор на членове на Управителния съвет и на председател.
5. Обсъждане на въпроси относно бъдеща дейност и инициативи.

*****

Молим всички участници в събранието да носят членските си карти, тъй като ще се гласува с вдигане на розовата членска карта.

В 11:00ч. преди обяд на същото място ще се проведе

Великденският празник на Антропософското общество

Програмата включва:

Лекция „Мистерията на Голгота и Рудолф Щайнер“ - Трайчо Франгов
Евритмия с Галина Бертелсен
Музика и хор - Бистра Дияноф

Нека заедно съпреживеем живителните импулси на великденското настроение. Да обединим душите си в стремеж към добруване и мир, Да се насладим на прекрасни художествени изпълнения!

Заповядайте!

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„**Михаилова ковачница**“
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

СОФИЯ

Група „**Михаил**“
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

Антропософско лечебно пеене

Аудитум - Вслушване
Калина Радичева 0888 227 017
Красимира Калчева 0878 909 312

Антропософски кръг „Аристотел“

Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „Рудолф Щайнер“

Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група „Ариадна“

Диана Ботушарова
тел. (02) 840 7643; 0879 923 866

Група „ЛОГОС“

Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Група „Космософия“

Лиана Антонова, тел. (02) 856 67 35

Курсове по антропософска социална арт-терапия

За връзка:

Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.

СТАРА ЗАГОРА

Група „Антропос-София“
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Група „Рудолф Щайнер“

Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Евритмия за деца и възрастни

Диана Демирева, тел. 0887559777,

Социална художествена терапия

„Дъгата на Дочка“

Дора Петрова, тел. (042) 643 500

БУРГАС

Антропософска група
Димитър Колев 0889 611 444

ЯМБОЛ

Група „Светлина“
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

ПЛЕВЕН

Група „Михаил“
Моника Хаджиева тел. 0878 250 730

ПЛОВДИВ

Група „Мани“
Тони Кюмюджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

ФОНД за НАБИРАНЕ на СРЕДСТВА

за закупуване на
Антропософски дом
в София (към АОб)

Дарителски сметки:

BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Текуща наличност: 6175 лв.

За контакти:

Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095
БЛАГОДАРИМ !

Скъпи приятели, уважаеми читатели на „Антропософски вест“, Всеки, който желае да изкаже мнение или коментар по разискваните в настоящия и бъдещите броеве на вестника теми, може да ни пише на е-mail: vestnik@aobg.org . **Очакваме ви.**
От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Христина Ангелова
Веселина Велкова
Диана Ботушарова
Георги Акабалиев
Тел: 0889 291988; 0897 728885
е-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на публикуваните материали носят единствено техните автори.